

Управління культури, національностей та релігій
Хмельницької облдержадміністрації

Хмельницька обласна універсальна наукова
бібліотека імені Миколи Островського

Бібліотека і правова освіта: час нових підходів

**за підсумками обласного огляду-конкурсу
бібліотек на кращу організацію роботи
з правової освіти населення**

Хмельницький

2014

ББК 78.381.9:67

Б59

Бібліотека і правова освіта: час нових підходів: за підсумками обласного огляду-конкурсу бібліотек на кращу організацію роботи з правової освіти населення / Упр. культури, національностей та релігій Хмельниц. облдержадмін.; ХОУНБ ім. М.Островського. – Хмельницький, 2014. – 64 с.

Видання містить матеріали з досвіду роботи бібліотек з правової освіти, визнані кращими, за результатами обласного огляду-конкурсу бібліотек на кращу організацію роботи з правової освіти населення «Бібліотека і правова освіта: час нових підходів».

Друкується за рішенням Науково-редакційної ради Хмельницької ОУНБ ім. М. Островського від 29.05.2014 р., протокол № 5

Укладач: *Шейчук В.В.*

Рецензент: *Маковська В.В.*

Відповідальна за випуск: *Синиця Н.М.*

©Хмельницька ОУНБ ім. М. Островського, 2014

З метою активізації роботи бібліотек з правової освіти населення, виявлення та розповсюдження нового досвіду, підвищення рівня правової обізнаності громадян, Головним управлінням юстиції у Хмельницькій області, управлінням культури національностей та релігій Хмельницької обласної державної адміністрації, обласним комітетом профспілки працівників культури та Хмельницькою обласною універсальною науковою бібліотекою імені Миколи Островського у 2013 році проведено обласний огляд-конкурс бібліотек на кращу організацію роботи з правової освіти населення **«Бібліотека і права освіта: час нових підходів»**.

В огляді-конкурсі взяли участь усі центральні районні та центральні міські бібліотеки області.

Аналіз матеріалів, які були подані на конкурс, показав, що всі бібліотеки області активно популяризують правові знання серед громади. Бібліотеки відобразили організацію роботи з правової освіти населення в додаткових матеріалах, від чого і відштовхувалось журі при визначенні переможців.

У більш повному обсязі стан організації роботи з правової освіти населення, включаючи як наочний так і електронний матеріал, було висвітлено методичними центрами Кам'янець-Подільської, Старокостянтинівської, Хмельницької, Ярмолинецької ЦРБ, Кам'янець-Подільської та Нетішинської ЦМБ.

Ярмолинецька ЦРБ та Кам'янець-Подільська ЦМБ найбільш організаційно підійшли до проведення огляду-конкурсу на першому етапі та надали на розгляд журі в другому етапі найбільш повну інформацію про надання правової інформації населенню (включаючи достатню кількість підтверджуючого додаткового матеріалу) в центральних бібліотеках та бібліотеках-філіях. Методичний центр Хмельницької ЦРБ найбільш повно висвітлив активну спільну роботу з органами місцевого самоврядування, представниками управління юстиції, правоохоронними закладами, громадськими організаціями юридичного спрямування. Кам'янець-Подільська, Старокостянтинівська районні та Нетішинська міська ЦБ повноцінно відобразили соціокультурну діяльність бібліотек системи щодо правового інформування громади та надання доступу до е-послуг.

Розглянувши подані матеріали конкурсу, журі визначило переможців:

серед центральних районних бібліотек:

- **Ярмолинецьку центральну районну бібліотеку** (директор ЦБС Гриб Марина Анатоліївна) (Диплом 1 ступеня)
- **Кам'янець-Подільську центральну районну бібліотеку** (директор ЦБС Федорчук Надія Вікторівна) (Диплом 2 ступеня)
- **Старокостянтинівську центральну районну бібліотеку** (директор ЦБС Білан Світлана Олександрівна) (Диплом 2 ступеня)
- **Хмельницьку центральну районну бібліотеку** (директор ЦРБ Філіпенко Зоя Вікторівна) (Диплом 3 ступеня)

серед центральних міських бібліотек:

- **Кам'янець-Подільську центральну міську бібліотеку** (директор ЦБС Любецький Валерій Миколайович) (Диплом 1 ступеня)
- **Нетішинську центральну міську бібліотеку** (директор ЦБС Омельчук Марія Леонідівна) (Диплом 2 ступеня).

* * *

В сучасних умовах розбудови правової системи України, що базується на зміцненні прав людини і громадянина, важливим є піднесення на належний рівень правосвідомості і правової культури населення. Адже дуже часто життя показує, що громада добре знає свої обов'язки, але погано орієнтується в своїх правах. Тому дуже часто люди потрапляють у непередбачені ситуації. І мета бібліотек, як, можливо, єдиних осередків правової освіти населення – ознайомити, навчити громадян орієнтуватися в безлічі законів та правовому середовищі нашої країни.

З досвіду роботи

Ярмолинецька центральна районна бібліотека

Правознавча література, якою укомплектовані фонди бібліотек, забезпечує правовий всеобуч для користувачів. До послуг користувачів – офіційні, наукові, довідкові, науково-популярні видання. Енциклопедії та юридичні довідники становлять близько 10 % від усієї наявної правової літератури.

Для задоволення інформаційних потреб в систематичній картотеці виділені рубрики: *«Законои України»*, *«Пенсійна реформа»*, *«Органи державної влади»*. Постійно поповнюються картотеки *«Розпорядження голови РДА»* та *«Постанови і рішення органів місцевої влади»*. Створено нову картотеку *«Хто є хто в РДА?»*.

У всіх бібліотеках ЦБС діють Центри регіональної інформації, що забезпечують зворотній зв'язок у напрямі *«Бібліотека – Влада – Населення»*. Бібліотеки проводять зустрічі місцевого населення з депутатами районної та селищної ради, є активними учасниками конституційних читань, круглих столів, засідань районної координаційно-методичної ради з правової освіти населення.

Систематично поповнюється новими матеріалами бібліотечний куток в РДА *«Бібліотека інформує»*.

Спільно з відділом юстиції, органами внутрішніх справ, військкоматом, відділом економіки РДА, навчальними закладами бібліотеки району проводять заходи по формуванню правових знань та правовому вихованню населення. Працівники у постійному пошуку нових форм і методів роботи на допомогу правовій освіті населення.

У бібліотеках ЦБС завжди до послуг відвідувачів постійнодіючі виставки на тему правового всеобучу. Там можна знайти корисні матеріали про права людини в Україні і світі, з правороз'яснювальної роботи напередодні виборів, з пенсійного законодавства, дитячої та молодіжної політики.

Працівниками ЦБС проводиться активна соціокультурна робота з питань правового виховання, яка спрямована на підвищення правової культури населення району. Так, в ЦРБ було проведено круглий стіл *«Правопорушення підлітків та юридична відповідальність»*, бесіду *«Як уникнути впливу поганої компанії?»*, правовий лекторій *«Ранній секс та його наслідки»*, *«Правознавча вікторина»* (додаток 1), круглий стіл *«Традиції та звичаї національних меншин»* тощо.

Районна бібліотека для дітей провела цикл правових заходів *«Я вірю в майбутнє твоє, Україно!»*. У міській бібліотеці відбулася зустріч з дільничним інспектором *«Вино творить провину»*, а у бібліотеці-філіалі с. Ясенівка пройшов конкурс ерудитів з правознавства *«Найрозумніший»*, у бібліотеці-філіалі с. Буйволівці – вечір запитань та відповідей *«Я – людина, і це мене до чого зобов'язує?»*, у бібліотеці-філіалі с. Солобківці – Інтернет-консультація *«Конституцію вивчаємо, пам'ятаємо, поважаємо»* тощо.

Постійними є заходи до чергових річниць прийняття Конституції України; тематичні виставки літератури; уроки громадянського виховання: *«Злочин який не розголошують»*, *«Виховання правової культури – шлях до правової держави»*, *«Конституційні обов'язки громадян України»*, *«Як не стати жертвою злочину»* і т.д. Особливо ефективні Декади і Місячники правової культури.

Широко популяризується правова освіта та виховання у молодіжних клубах за інтересами, що працюють при бібліотеках-філіалах: *«Орієнтир»* (с. Вербка Мурована), *«Правова абетка»* (с. Виноградівка) (додаток 6), *«Людина і право»* (с. Боднарівка), *«Патріот»* (с. Соснівка), *«Школа толерантності»* (с. Ясенівка), *«Козачата»* (ст. Ярмолинці).

У центральній районній бібліотеці діє клуб за інтересами *«Юність і закон»*, який покликаний здійснювати виховний процес шляхом залучення підлітків та молоді до різних видів діяльності, на соціалізацію молодої людини. Соціальна допомога та послуги дітям, підліткам, молоді і різним категоріям сімей надаються спеціалістами з соціальної роботи, соціальними педагогами, психологами, юристами та іншими фахівцями, які

мають відповідну освіту. Засідання клубу проходить у формі лекцій, бесід, художніх та спортивних занять, творчих вечорів, дискусій, зустрічей з цікавими людьми. В рамках клубу пройшли досить цікаві заходи: диспут *«Школа – територія вільна від тютюну та наркотиків»*, правовий диспут *«Насильство в сім'ї та шляхи його попередження»*, зустріч з дільничним інспектором *«Кримінальна відповідальність неповнолітніх»*.

Досить цікаво в рамках клубу *«Майданчик для дискусій»* проходили: громадський суд *«Спадкоємці: вороги чи родичі?»*, громадська думка *«Невиліковно хворі пацієнти мають право на еутаназію (смерть за власним бажанням)»*, брейн-ринг *«Громадський шлюб. Законний шлюб: що сильніше?»*, тренінг *«Не стань живим товаром»* (торгівля людьми), правовий диспут *«Хто і як захищає права дітей: батьківська влада»*.

З появою Інтернету бібліотеки-учасники програми Бібліоміст, а саме: ЦРБ, РДБ, бібліотеки-філіали сіл Солобківці, Кадиївка, Сутківці та Соколівка приєдналися до мережі Пунктів Доступу Громадян (ПДГ) до офіційної інформації. Консультанти Пункту – працівники бібліотеки та волонтери надають допомогу користувачам у формуванні навиків роботи з Інтернет-ресурсами органів влади та місцевого самоврядування, забезпечують вільний, безкоштовний доступ до мережевих ресурсів законодавчої, виконавчої та судової гілок влади http://biblioyar.at.ua/index/vidi_poslug/0-95.

З метою визначення, чи задовольняють користувачів послуги, що надає бібліотека по правовій освіті населення і можливостей пошуку усунення проблем, що виникли внаслідок неповного задоволення запитів користувачів, у центральній районній бібліотеці було проведено дослідження *«Бібліотека та її діяльність у рамках ПДГ»*. В результаті дослідження було виявлено рівень обізнаності користувачів з послугами бібліотеки у рамках ПДГ, визначено репертуар найбільш затребу-

ваних запитів користувачів з правової тематики та визначено, які послуги найбільш потрібні користувачам ПДГ.

За офіційною правовою інформацією звертаються учителі, вихователі, підприємці, студенти, представники громадських організацій міста, пенсіонери з конкретними запитами щодо Законів України, постанов та розпоряджень Кабінету міністрів, Міністерств та відомств.

Особлива увага приділяється популяризації офіційної інформації, що розміщена на сайтах державної влади, реклама яких розміщена в посиланнях на сайті бібліотеки:

- Представництво Президента України (<http://www.prezident.gov.ua>)
- Верховна Рада України (www.rada.gov.ua)
- Урядовий портал (www.kmu.gov.ua)

- Урядовий портал для юних громадян (<http://children.kmu.gov.ua>)

Для популяризації урядових сайтів серед різних категорій користувачів регулярно проводяться віртуальні подорожі Верховною Радою України та веб-сайтом Президента України, бесіди-знайомства з офіційними сайтами Ярмолинецької РДА, он-лайн екскурсії «*Сторінками Урядового порталу*» і «*На сайтах міністерств та відомств*».

Найбільш характерні запити користувачів ПДГ: приватизація міського майна; незаконне звільнення з роботи; скорочення з роботи; житлове та податкове законодавство; пільги для чорнобильців, ветеранів війни та праці; права безробітних; звернення до суду; щодо різних видів відпусток; нарахування пенсій; переоформлення пенсій; контрактна форма найму; оздоровлення дітей; працевлаштування інвалідів.

Кваліфіковані спеціалісти надають волонтерську допомогу користувачам, в тому числі, людям з обмеженими фізичними можливостями в грамотному оформленні звернень громадян, позовних заяв тощо. Консультанти ПДГ допомагають також у реєстрації на ЗНО, поданні заяв на участь в державних і регіональних конкурсах, актуалізації персональних даних вкладників Ощадбанку, реєстрації на отримання закордонних віз і ін. І

ці приклади успіхів ПДГ не поодинокі, люди отримують реальну допомогу у вирішенні життєво важливих проблем безпосередньо у бібліотеці.

Працівниками Інтернет-центру складаються вебліографічні покажчики, списки сайтів, проводяться віртуальні екскурсії на теми: **«Законодавство та право України»**; **«Сам собі юрист»**; **«Молодь і працевлаштування»**; **«Молоді про закон»**; **«Інтернет-підтримка людям з особливими потребами»**; **«Прогулянка сайтами органів державної влади України»** та ін.

Багатьом користувачам завдяки доступу до офіційних сайтів та використанню ресурсів мережі Інтернет вдалося задовольнити та вирішити свої проблеми. Кожного користувача, який скористався пунктом, обліковано в читацькому формулярі, де фіксується тема запиту та джерело виконання. У пункті доступу до офіційної інформації ведеться зошит відгуків та пропозицій.

На районних семінарах, методичних днях постійно проводяться консультації стосовно роботи бібліотек по правовій освіті населення, видаються методично-інструктивні листи. Результативно пройшов районний семінар **«Бібліотека та місцева громада: робота з позицій суспільних інтересів»**, на якому розглянули питання **«Бібліотека – інформаційна платформа розвитку громад»**, **«Бібліотека і органи місцевого самоврядування: кроки співпраці»**.

Щоб фахівці бібліотек знали і могли допомогти користувачеві орієнтуватись в Інтернет-ресурсах, проводяться навчання: курси, вебінари з питань організації роботи ПДГ.

В рамках Місячника правових знань з працівниками бібліотек та громадою селища проведено круглий стіл **«Публічні бібліотеки – мости до електронного урядування»**. Метою заходу було розповсюдити інформацію про наявні послуги національного та регіонального рівнів та, використовуючи ресурси сучасно обладнаних публічних бібліотек, навчити різні групи населення користуватися ними, щоб ефективно спілкуватися з урядовими структурами, підтримувати необхідні адміністративні послуги в новому форматі.

Для людей похилого віку діє Школа комп'ютерної грамотності, де працівники бібліотеки та волонтери навчають людей не тільки користуватись комп'ютером, але й вмінню використовувати послуги е-урядування.

Для ознайомлення користувачів та жителів бібліотек району з офіційними документами районної влади, Ярмолинецька ЦРБ щорічно випускає бібліографічний покажчик **«Офіційні неопубліковані документи районної ради та районної державної адміністрації»**, де зібрано матеріали рішень сесій Ярмолинецької районної ради та розпоряджень голови районної державної адміністрації.

До всіх правознавчих заходів для користувачів випускається роздаткова та рекламна продукція: флаєри, буклети, календарики, листівки тощо. До декад та Місячників правових знань розробляються стінгазети.

Робота бібліотек по правовому вихованню постійно висвітлюється на сторінках місцевих ЗМІ, у соціальних мережах: «Однокласники»

<http://www.odnoklassniki.ru/profile/543257418736> та «Фейсбук» <https://www.facebook.com/-Armolinecka-Biblioteka?ref=hl>.

На сайті бібліотеки <http://biblioyar.at.ua/> відкрито розділ «Інтернет-центр», де можна отримати всю необхідну інформацію про послуги бібліотеки з правових питань. У розділі «Новини» висвітлюються всі правові заходи, проведені бібліотеками району.

На веб-сайті бібліотеки є відсилки до сайтів місцевих органів влади таких, як: Хмельницька ОДА, Ярмолинецька РДА, Хмельницька обласна рада, Ярмолинецька районна рада.

*Білик Іванна Іванівна – провідний методист
Лимар Ольга Володимирівна – бібліотекар I-ї кат.*

З досвіду роботи

Кам'янець-Подільська центральна районна бібліотека

Колектив працівників Кам'янець-Подільської районної централізованої бібліотечної системи вважає важливим аспектом в роботі бібліотек створення кожному відвідувачу комфортних умов для повноцінного та якісного оволодіння правовими знаннями й навичками. Фонди бібліотек розкриті актуальними книжковими виставками та тематичними викладками, які з цікавістю переглядають користувачі бібліотек. Це: *«Права держави та захист громадян», «Держава. Сім'я. Діти.» «Живи по закону, знай свої права».* До послуг користувачів – офіційні, наукові, довідкові, науково-популярні видання.

Цікавлять користувачів такі періодичні видання, як *«Голос України», «Урядовий кур'єр»,* а також *«Ділове місто», «Добрий господар», «Порадниця», «Подільські вісті», «Край Кам'янецький»,* на сторінках яких друкуються цікаві статті, юридичні консультації та поради.

Література правової тематики, а також публікації з періодичних видань систематизовано у відповідних розділах систематичного каталогу та систематичної картотеки статей в окремих розділах *«Право. Юридичні науки».* Для читачів виділено такі важливі рубрики, як: *«Закони України», «Права людини», «Охорона прав дитини у світі та Україні», «Сучасний стан проблем усиновлення в Україні», «Нове в законодавстві про працю», «Сімейний кодекс: основні аспекти та зміни».* Теми запитів від користувачів стають темою для підготовки превентивних довідок для проведення тематичних Днів інформації.

В рамках Всеукраїнського тижня права в бібліотеках-філіалах проводяться зустрічі із спеціалістами центру зайнятості, працівниками сільських рад у формі вечорів запитань і відповідей.

Плідною є робота клубів правової тематики **«Юність і закон»** (с. Залісся-2), **«Держава Право. Громадянин»**. (с. Колубаївці). Девіз клубу **«Юність і закон»: «Чесно і неупереджено нести світло правових знань людям, мужньо захищати їхні права і свободи»**. А символом є грецька богиня правосуддя Феміда. Заняття клубу спрямовані на ознайомлення молоді із законами, нормами поведінки, на усвідомлення ними відповідальності та покарання за порушення закону. До участі в роботі клубу залучаються працівники правоохоронних органів. Тематика засідань клубу актуальна і різнопланова: **«Відповідальність неповнолітніх за скоєння правопорушень»**, **«Україна – суверенна і незалежна демократична, соціальна, правова держава»**, **«Громадянин, держава і влада»**.

Мета клубу **«Держава. Право. Громадянин»** – ознайомити учнів з правами, розкрити поняття законності, формувати правову культуру. Серед правових заходів – правові години: **«Конституція України в моєму житті»**, **«Я маю право»**, **«Азбука права»**, правовий тренінг **«Твої права та обов'язки!»** тощо.

Цікавий досвід роботи з питань права набутий в діяльності клубу за інтересами **«Юність»**, що діє при ЦРБ. На засіданнях проводяться: читацькі дискусії **«Щастя – реальність чи ілюзія»**, діалоги **«Я і мої права»**, проблемні бесіди **«Як заснувати власну справу»**, правові вікторини **«Знавці правознавства»** (додаток 2). Заходи проходять у тісній співпраці з районним управлінням юстиції, соціальною службою у справах сім'ї та молоді, правоохоронними органами. Як приклад спільної роботи – круглий стіл **«Шкідливі звички – шлях у безодню»** за участі медичних працівників, правоохоронців;

зустріч з юристами на тему **«Правова система – система прав – система законодавства суверенної України»**.

Проблема злочинності у центрі уваги і сільських бібліотек. Бібліотеки проводять профілактичні заходи за участі медпрацівників, працівників міліції: бесіди – **«Шкідливі звички руйнують твоє життя»** (с. Залісся-2), **«Перший крок до злочину»** (с. Привороття), диспут **«Шкідливі звички чи своє життя в задоволення»** (с. Завалля), тематичний вечір **«Шлюб, сім'я, закон»** (с. Стара Ущиця), правовий колаж **«Право – мистецтво добра і справедливості»**, міні-дискусії **«СНІД – смертельна загроза майбутньому»** (с. Чабанівка), година здоров'я **«Здоров'я дитини – багатство родини»** (с. Підпилип'я). Година-застереження **«Наркоманія – дорога в безодню»** пройшла у Врублівецькій бібліотеці за участю медичного працівника села, **«Суд над алкоголем»** – у Рудській бібліотеці за участю медичного працівника та правоохоронних органів.

Година-застереження **«Наркоманія – дорога в безодню»** пройшла у Врублівецькій бібліотеці за участю медичного працівника села, **«Суд над алкоголем»** – у Рудській бібліотеці за участю медичного працівника та правоохоронних органів.

Ці заходи актуальні тому, що в нашому суспільстві ще проявляються негативні явища, простежується надмірне захоплення низьковартісними зразками зарубіжної літератури, зростання злочинності, наркоманії, наявність СНІДу.

Приділялась увага проблемі батьків і дітей, сімейному вихованню. Це – тематичні перегляди **«Нове в сімейному законодавстві»**, бесіди **«Жінка і суспільство»**, **«Міцна сім'я – міцна держава»**, **«Торгівля людьми у XXI столітті»** (с. Нефедівці, с. Грушка, с. Чабанівка). Цікаво пройшов диспут **«Залишити після себе слід»** з учасниками клубу **«Вітрила юності»** с. Вербка, де обговорювались питання: чи повноцінним є життя людини, коли вона повністю присвячує його сім'ї, чи обов'язковою є для людини професія? і т. д.

Складовою частиною правової освіти населення є самоосвіта громадян з питань держави і права. Ця можливість забезпечується функціонуванням в бібліотеках куточків регіональної інформації, де збираються Закони України, що друкуються в

періодичних виданнях, постанови, рішення районної ради, розпорядження райдержадміністрації щодо соціального забезпечення, земельного законодавства тощо.

Вивчення читацьких інтересів з питань права займає чільне місце в роботі бібліотек району. В минулому році бібліотеки системи провели загальносистемне соціологічне дослідження **«Бібліотека і правове інформування: користувач, ресурси, послуги»**. Його об'єктом стали споживачі правової інформації, їх запити, фонди бібліотеки, предметом – читацькі запити правничого характеру.

Серед респондентів більшість становили жінки – 64 %, в т.ч. молодь до 30 років – 37 %, люди активного віку – 63 %. Переважна більшість респондентів основним мотивом звернень до правової інформації визначила навчання, наукову діяльність (37 %), професійну (14 %), самоосвіту (19 %), необхідність вирішення особистих проблем (30 %).

Правову інформацію користувачі отримують з різноманітних джерел, однак, до найбільш популярних відносяться: Інтернет (63 %), періодичні видання (30 %), офіційні видання (закони) (7 %).

Щодо тематики запитів, то тут представлені різні галузі права. Найбільший інтерес викликають питання із сфери цивільного і трудового права (44 %), популярне також земельне право (29 %), соціальний захист (7 %).

Інформаційні потреби більшості респондентів концентруються навколо проблем, безпосередньо, пов'язаних з організацією повсякденного життя та працевлаштування.

Відкриття Інтернет-центрів у Гуменецькій, Колибаївській, Слобідко-Кульчиївській та Староушицькій бібліотеках-філіалах та ЦРБ зробило можливим перехід до широкого використання інформаційних світових ресурсів у бібліотечній роботі, розширило можливості книгозбірень у забезпеченні конституційного права мешканців громад на вільний доступ до джерел інформації, наданні інформаційної підтримки організаціям для різних видів їхньої діяльності.

Кам'янець-Подільська центральна районна бібліотека та бібліотеки-філіали сіл Гуменці, Колибаївка, Слобідка-Кульчіївська та смт. Стара Ушиця є учасниками мережі ПДГ.

Ці бібліотеки стали своєрідними інформаційними центрами, де користувачі мають можливість отримати інформацію про органи державної влади та дізнатися, яким чином можна долучитися та впливати на законотворчий процес.

У бібліотеках створені робочі місця з вільним доступом до Інтернету. Надаються наступні послуги:

📖 допомога у пошуку інформації;

📖 консультації щодо роботи з мережевими ресурсами державних органів влади та управління, як швидко і грамотно звернутися до органів місцевого самоврядування через офіційні сайти за допомогою Інтернету;

📖 консультації щодо використання інформаційних ресурсів, що містять законотворчі та нормативно-правові акти.

На тренінгу *«Інтернет на допомогу правовому вихованню учнів»* молоді користувачі вчилися в мережі Інтернет знаходити законодавчі акти в галузі освіти, переглянули кодекс законів про працю з коментарями до нього та Конвенцію ООН про права дитини. Також дізналися, на яких сайтах можна знайти інформацію по праву та отримали відповідь на запити: *«Права неповнолітніх», «Де можуть працювати підлітки?»*.

Бібліотеки Кам'янець-Подільської РЦБС всіма формами і методами своєї діяльності намагаються вдосконалювати роботу по правовому вихованню, аби правова освіта населення набувала нового, якісного та ефективного наповнення.

Тимчук Галина Антонівна – провідний методист

З досвіду роботи

Старокостянтинівська центральна районна бібліотека

В сучасних умовах побудови правової держави різко зростає потреба суспільства в правовій інформації, яка є складовим і багатоаспектним видом соціальної інформації та використовується в комунікаційному середовищі з метою підвищення правової свідомості і правової культури населення. Складовою частиною правової освіти населення є самоосвіта громадян з питань держави і права. В умовах швидкої зміни інформації вагомою ланкою в забезпеченні конституційних прав громадян на отримання цієї інформації є бібліотеки. Бібліотекарі системи плідно працюють в різних напрямках популяризації літератури з питань права. Особливим аспектом цієї роботи є інформаційне забезпечення всіх категорій користувачів. З цією метою працівники бібліотеки систематично працюють над доукомплектуванням бібліотечних фондів документами правової тематики, як на традиційних, так і на електронних носіях, формуючи дієву базу для правового інформування користувачів бібліотек і соціально-активної частини суспільства.

Центральна районна бібліотека та бібліотеки системи напрацювали значний досвід роботи з даної теми, а саме:

у центральній районній бібліотеці діє центр регіональної інформації, де зібрано нормативно-законодавчі документи райдержадміністрації, надається доступ до документного фонду всім категоріям користувачів через довідково-бібліографічний апарат, застосовуються наочні, індивідуальні та масові форми роботи. Серед візуальних форм – нетрадиційні виставки: репортажі, панорами, застереження, вікторини, діалоги на теми: *«Закони нашого життя», «Провина. Злочин. Покарання.»*, *«Суспільство. Закон і ти.»*, *«Підліток. Право. Закон»*;

✎ створення Пункту доступу громадян до інформації уможливило сконцентрувати інформацію про життя і діяльність місцевої громади, її соціально-економічний та політичний стан, пошуку нових напрямів співпраці з місцевою громадою, органами самоуправління та владними структурами.

Інтернет-послуги забезпечують вільний доступ до великих обсягів інформації в мережі Інтернет, підвищують рівень її доступності для всіх і кожного та сприяють розвитку освіти, науки, культури краю, дають можливість громадянам реалізувати свої права на доступ до інформації. Відтепер кожен користувач може познайомитися із змістом потрібного закону чи постанови, одержати інформацію щодо державних установ, політичних партій, громадських організацій, вирішувати життєво необхідні питання, безпосередньо, в бібліотеці.

В районі прийнято цільову комплексну програму **«Бібліотека – інформаційний центр органів місцевого самоврядування»**. Згідно з цією програмою здійснюється інформування працівників райдержадміністрації, районної ради і депутатів. Центральна районна бібліотека систематично готує і подає до райдержадміністрації інформаційно-аналітичний матеріал **«Досвід роботи органів місцевого самоврядування»**, тематичні списки літератури, фактографічну інформацію за запитами державних службовців, депутатів.

У бібліотеці вже стало традиційним проведення правових бесід **«Держава і Закон»** та Місячника правових знань **«Молодь у правовому суспільстві»**, **«Молодь: уроки права, уроки життя»**. У програму заходів входять огляди та перегляди періодичних видань, години повідомлень, конкурси, вечоридіалоги з правових питань. Популярністю серед молоді користуються нетрадиційні форми популяризації книги: правова розмова **«Закон-путівник по життю»**, рольова гра **«Магістри юстиції»**, вечір обміну думками **«ВІЛ/СНІД: відчуй себе захищеним»**. Цікавими для старшокласників є уроки права **«Гарантія захисту прав людини»**, аксіоми духовності **«Право на любов. Благословен, хто знає вірність і любов»**, правознавчі розваги **«Ми – кращі знавці права»**, турніри правознавців **«Знаємо та реалізуємо свої права»** (додаток 3).

До послуг користувачів, які детальніше зацікавилися правовою тематикою, довідково-бібліографічна система бібліотеки: словники, довідники, енциклопедії, а також каталоги і картотеки, у яких відкриті спеціальні рубрики. У цій роботі бібліотекарі використовують інформаційний покажчик **«Нові книги, що надійшли в бібліотеки централізованої бібліотечної системи»**, знайомлячи читачів з новими надходження книг не лише в нашу бібліотеку, а й бібліотеки системи.

До послуг користувачів офіційні, наукові, довідкові, науково-популярні видання. Найбільше запитів користувачів на такі періодичні видання, як: **«Урядовий кур'єр»**, **«Голос України»**, **«Праця і зарплата»**, **«Відомості Верховної ради України»**, **«Право України»**.

В систематичній картотеці статей виділено тематичні рубрики з питань держави і права, що постійно поповнюються новими матеріалами.

Для більш адресного обслуговування користувачів, бібліотека пропонує індивідуальну інформацію за окремими темами.

Розкриваючи фонд правової тематики, використовуються і наочні форми популяризації літератури. До послуг читачів пропонуються книжкові виставки, тематичні полицки та викладки: **«Держави славна назва – Україна»**, **«Держава. Право. Суспільство»**, **«Україна – правова держава»**, **«Конституція України – основне джерело права»**, **«Закон про мене, мені про закон»**.

Однією з умов зменшення правопорушень, злочинів серед молоді є організація цікавого дозвілля. В рамках комплексної програми профілактики правопорушень і боротьби із злочинністю на території Хмельницької області на 2011-2015 рр. в сільських бібліотеках проходить цикл заходів **«Піраміда законів»**.

В рамках циклу бібліотека с. Радківці підготувала для учнів 8-х класів бесіду-застереження **«Вчинок та його**

відлуння». Школярі були ознайомлені з основними питаннями законодавства та з найбільш поширеними прикладами правопорушень серед підлітків

Заслугує уваги правова гра *«З героями казок по статтях Конвенції»* у бібліотеці с. Пеньки, яка була проведена для наймолодших читачів, адже на прикладах добре знайомих казок іде засвоєння прав маленької людини, формування світогляду, поваги до особистості.

Літературна гра-подорож *«Мандрівка до країн Закону, Права і Моралі»* була проведена для маленьких правознавців у бібліотеці с. Лажева і включала в себе 4 зупинки: *«Інтелектуальна розминка»* (загальні знання з правознавства, значення слів *«Конвенція»*, *«Декларація»*...), прислів'я і вирази на тему *«Злослів'я, наклепи, обмани, сварки»*; *«Казкова»* та *«Поетична»*. Найактивніші учасники свята отримали в подарунок невеличкі сувеніри.

На конкурс правознавців *«Кращий знавець права»* бібліотекар с. Губча запросила учнів 6-7 класів, які цікавляться літературою правової тематики. До вікторини було включено 19 запитань на знання законодавства, правових термінів, знання статей Конвенції про права дитини. Всім дозволялося обговорювати та доповнювати відповіді своїх однолітків. Присутні самі визначили переможців конкурсу.

З метою прищеплення поваги громадян до Конституції України в бібліотеках системи пройшов цикл заходів *«Конституція України – основний закон держави і суспільства»*.

На базі сільських бібліотек діють куточки центрів регіональної інформації, де зберігаються та надаються в користування читачам документи: Закони України, які опубліковані у періодичних виданнях, постанови, рішення районної ради, сільських та селищних рад, розпоряджень райдержадміністрації щодо соціального забезпечення, земельного законодавства тощо.

З метою надання актуальної інформації, бібліотеки сіл Радківці та Огієвці все активніше використовують ресурси глобальної мережі, що дозволяє оперативно отримувати

інформацію про зміни в законодавстві, особливості діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, статистику злочинності, практику діяльності суддів та багато інших питань. Ці ресурси орієнтовані на широке коло користувачів, які потребують правової інформації. Огіївська та Радковецька сільські бібліотеки приєднались до Мережі ПДГ до офіційної інформації органів влади.

Будь-який користувач бібліотеки може відшукати в Інтернеті потрібну йому інформацію, в т. ч. матеріали по праву, Закони України, новини у законодавстві тощо. До їх послуг – консультації бібліотекаря. За розсилкою у бібліотеки надходять найновіші видання правового характеру і це є альтернативним джерелом поповнення фонду. Слід відзначити, що робота по інформуванню громадян активно проводиться для всіх категорій користувачів, включаючи дітей. Основою для проведення роботи з читачами дітьми став Урядовий сайт для юних громадян.

Працівники бібліотек працюють у співдружності з відділом сім'ї, молоді та спорту, районним центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, службою у справах неповнолітніх, кримінальною інспекцією, відділом освіти, районним управлінням юстиції райдержадміністрації.

Ярошук Оксана Олександрівна – провідний бібліотекар

З досвіду роботи

Хмельницька центральна районна бібліотека

В умовах суверенної і незалежної правової держави особливо важливого значення набуває виховання у користувачів бібліотек правової культури, з рівнем якої безпосередньо пов'язана ефективність докорінних перетворень у нашій країні. Правова освіта має здійснюватися в органічному зв'язку з реальними подіями, щоб люди усвідомили свій взаємозв'язок з іншими членами суспільства, відчули відповідальність перед державою, громадянами якої вони є. Саме бібліотека відіграє важливу роль у формуванні правової культури громадян. Вона найбільш доступна установа, яка володіє документно-інформаційними ресурсами з питань права. На сьогодні бібліотеки району працюють над реалізацією Національної **"Програми правової освіти населення на 2011-2015 роки"** та районної **"Програми боротьби зі злочинністю та забезпечення охорони громадського порядку у Хмельницькому районі на 2011-2015 роки"**, плану заходів Міжвідомчої координаційно-методичної ради з питань правової освіти населення.

Бібліотеки району плідно співпрацюють з Хмельницьким міськрайонним управлінням юстиції. Щороку розробляються спільні плани проведення правоосвітніх та правових занять.

З метою набуття громадянами сталих правових знань, формування чіткої громадянської позиції, роз'яснення ролі Конституції України, в сільських бібліотеках та ЦРБ розгорнуті тематичні книжково-ілюстративні виставки: **«Конституція нової України»**, **«Оберіг держави і нації»**, **«Молодь. Право. Закон»**, **«Мої права – моє життя»**, **«Законодавство на сторінках преси»**, **«Право – математика свободи»**, **«Світ без насильства»**, **«Право: від людини і для людини»**.

Сучасні інформаційні потреби жителів сіл зосереджуються навколо питань, пов'язаних з повсякденним життям, організацією побуту, проблемами працевлаштування, соціального,

правового захисту тощо. Для задоволення цих запитів в бібліотеках району діють Інформаційні центри та інформаційні куточки **«Влада. Бібліотека. Населення»**. До уваги користувачів представлені телефони «гарячих» ліній, телефони довіри, графіки прийомів громадян у Хмельницькій районній державній адміністрації, Хмельницькій районній раді, рішення сесій, матеріали по місцевому самоврядуванню.

Увійшли в практику роботи виїзні заходи в сільських бібліотеках спільно з міськрайонним управлінням юстиції (додаток 4). Для користувачів і бібліотекарів підготовлені інформаційні пам'ятки та буклети.

Оперативне, якісне, інформаційне обслуговування забезпечує дієвий довідково-бібліографічний апарат ЦРБ, до якого входять каталоги, картотеки, систематична картотека статей, тематичні картотеки законодавчих актів, таких як: **«Укази Президента України»**, **«Розпорядження Президента України»**, **«Закони України»**, **«Постанови Кабінету Міністрів України»**, **«Постанови Верховної Ради України»**.

Хмельницька центральна районна бібліотека з метою покращення доступу представників місцевої громади до законодавчого процесу, офіційної інформації органів влади стала учасницею Всеукраїнської Мережі Пунктів доступу громадян до інформації. Користувачам виділено місце **«Експрес-комп'ютер»**, де вони мають змогу відвідати сайти та познайомитися з електронними ресурсами органів державної влади та місцевого самоврядування, ознайомитися з інформаційними листами, які надходять до бібліотеки від Програми сприяння Парламенту.

Щосереді відвідувачі Хмельницької ЦРБ безкоштовно отримують правову допомогу від волонтера-юриста. Звернення громадян протягом тижня фіксується у зошиті.

У публічних бібліотеках району діє 11 клубів правової тематики. В роботі клубів беруть участь учителі історії, правознавства, дільничні інспектори, батьки, волонтери-правознавці. В районній бібліотеці діє правовий лекторій **«Підліток і закон»**, до ради якого входять начальник відділу правової роботи, правової освіти та державної реєстрації нормативно-правових актів Хмельницького міськрайонного управління юстиції,

волонтер-юрист, оперуповноважений кримінальної міліції у справах дітей.

Шевчук Юлія Олександрівна – бібліотекар ЦРІ

З досвіду роботи

Кам'янець-Подільська міська центральна бібліотека

Однією з необхідних умов перетворення України у справжню правову державу є підвищення рівня правової освіти населення, у першу чергу молоді, подолання явищ правового нігілізму, створення морально-правового клімату в суспільстві, який би гарантував особі реальну свободу в поєднанні з відповідальністю перед законом, забезпечував її права, соціальну захищеність, повагу її гідності.

Значна роль у цьому належить бібліотекам міста Кам'янець-Подільського, які здійснюють свою діяльність в рамках **Національної програми правової освіти населення**, що дозволяє організувати цілеспрямовану роботу з правової освіти серед різних верств населення, профілактики правопорушень, формування здорового способу життя, забезпечення всебічного розвитку особистості.

Правоосвітня діяльність системи направлена на виконання обласної та міської **"Програм правової освіти населення на 2011-2015 роки"**, метою яких є вдосконалення умов для набуття громадянами достатнього рівня правових знань та навичок у їх застосуванні, сприяння доступу до джерел правової інформації, формування у них поваги до права.

У правовиховній діяльності бібліотеки використовують широкий спектр форм і методів. Важливе місце займає довідково-бібліографічна, інформаційна, соціокультурна робота, наочна популяризація правової книги.

Забезпечення високого рівня правової культури громадян здійснюється у тісній співпраці з департаментом правового супроводу та контролю міської ради, департаментом соціального захисту населення, міським відділом міліції УМВС, міськрайонним управлінням юстиції, центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, навчальними закладами міста.

Саме завдяки спільній роботі розроблено бібліотечні програми:

📖 Програма **«Уроки права – уроки життя»** (програма правових знань на 2012-2015 роки), яка діє в бібліотеці-філії № 2. Мета – надання молоді основ правових знань, знайомство жителів міста з правами та обов'язками, отримання інформації про юридичну відповідальність, а також оволодіння навичками захисту своїх прав та інтересів. Учасниками програми є старшокласники загальноосвітніх шкіл, студенти податкового коледжу, учні планово-економічного технікуму. Заходи щодо реалізації програми організовуються відповідно річного плану роботи. Найцікавішими є наступні форми роботи: превентивний урок **«Злочин і кара»**, правова консультація **«Від прав дитини до прав людини»**, правовий лекторій **«Правопорушення та їх наслідки»** та інші;

📖 Програма **«Здорова нація – здорова держава»** бібліотеки-філії № 3 має за мету створення безпосереднього інформаційно-правового середовища для покращення якості та активного життя молодого покоління, завдяки впровадженню здорового способу життя, що передбачає відмову від тютюнопаління, вживання наркотиків та алкоголю. Найцікавіші заходи проводились за участі представників управління охорони здоров'я, депутатської комісії з питань охорони здоров'я міської ради, центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Так до Дня молоді проведено лекторій **«Молодь за здоровий спосіб життя»**, правовий диспут **«Здоров'я або хвороби? Вибирай сам»**, відеолекторій **«Кайф проходить, проблеми залишаються»**, зустріч з лікарем-психологом **«Відверта розмова»**.

📖 За програмою **«Молодь – наше сьогодні та майбутнє»** у бібліотеці-філії № 4 діє підлітковий клуб **«Водограй»**. Мета – формування особистої та правової свідо-

мості молоді, запобігання негативних проявів у молодіжному середовищі. Завдяки новітнім технологіям запроваджено скайп-конференції з правозахисниками, дільничним інспектором, лікарями-консультантами.

Використання у бібліотеках новітніх технологій дозволяє виконувати різноманітні інформаційні запити, надавати відповідні послуги всім зацікавленим структурам і користувачам, починаючи з робочих питань органів місцевої влади і закінчуючи побутовими турботами пересічних громадян. Особливо цьому сприяє програма «Бібліоміст» та діяльність Пункту безкоштовного доступу до мережі Інтернет, які діють при центральній бібліотеці та бібліотеках-філіях № 3, 4, 6, 8.

Так в міській центральній бібліотеці в рамках програми «**Бібліоміст**» для студентів Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка організовано Інтернет-канікули «*Право – суспільство – молодь*», слайд-лекцію «*Його величність – закон*», тренінг «*Моральні ідеали сучасної молоді*»; для студентів медичного училища – Інтернет-хвилинку «*Подорож правовими сторінками*»; для військовослужбовців – День інформації «*Молодь і право*».

Розпочато роботу над створенням відеороликів та буктрейлерів правознавчого напрямку. Працівники міської центральної бібліотеки створили відеоролики «*У світі права і закону*», «*У лабіринтах права*» (<http://cbsmkam-pod.ucoz.ua/>), бібліотека-філія №2 – рекламний відеоролик правового гуртка «*Права молоді – турбота держави*» (<http://bibliotekafilija2.jimdo.com>).

Документальний потік з правознавства і юридичних наук в бібліотеці представлено різними типами правознавчої літератури: практичними, довідковими, енциклопедичними виданнями. Слід зазначити, що бібліотека тісно співпрацює з міським архівом, який систематично надає у користування видання правової тематики, відсутні у книжковому фонді бібліотеки.

Значну роль у задоволенні інформаційних потреб користувачів відіграє довідково-бібліографічний апарат, зокрема, систематична та краєзнавча картотеки статей.

У центральній бібліотеці діє Центр регіональної інформації, де проводиться активна робота, спрямована на підвищення рівня поінформованості, правової культури населення з питань діяльності органів місцевого самоврядування. Бібліотека забезпечує органи місцевої влади та місцевого самоврядування інформацією із загальнодержавних і регіональних питань. Вже не перший рік центральна районна бібліотека готує інформації за темами: *«Діяльність управління праці та соціального захисту населення»*, *«Загальні питання розвитку культури»*, *«Кам'янець-Подільський на сторінках преси»*.

Центр систематично поповнює свої ресурси. Для ознайомлення населення із Законами України та постановами уряду, розпорядженнями органів місцевої влади, оформлена інформаційна вітрина *«Бібліотека і влада»*, створено інформаційне досьє міста, де можна знайти дані про правоохоронні органи, телефони керівників, адреси, прізвища відповідальних осіб (<http://cbsmkam-pod.ucoz.ua>).

Заслужує на увагу діяльність Пунктів доступу громадян до офіційної інформації (ПДГ), де систематично надаються консультації по вирішенню соціальних питань, пошуку законодавчих документів тощо. Задоволення зростаючих інформаційних потреб споживачів правової інформації проводиться за допомогою інформаційних правових систем. Серед найвідоміших – «Ліга: Закон», «НАУ» (нормативні акти України), «Законодавство України». Традиційно бібліотеки щорічно організують Всеукраїнський день безкоштовної правової допомоги, який підтримують спеціалісти Центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, юридичних установ та волонтери-правозахисники.

Для популяризації літератури по праву у бібліотеках організуються тематичні виставки: *«Україна – правова держава»*, *«Ти на землі Людина»*, *«У лабіринтах права»*, *«Світ закону, права і моралі»* та правовиховні заходи. Цікаво і змістовно, у режимі запитання-відповідь, проходять години правових знань *«Наше право – щасливе дитинство»*, *«Права дитини в законодавстві»*, *«Чи знаєш ти свої права?»*

за тісної співпраці з волонтерами-юристами та психологами Центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Заходи до Дня Конституції та Дня Незалежності організуються за участю представників міської влади, департаментів та соціально-правових служб. Це: круглі столи **«Конституція України і місцеве самоврядування»** по обговоренню проекту Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні; **«Європейський вимір України»** по залученню молоді до євроінтеграційних процесів в Україні; тематичні виставки **«Оберіг держави і нації»**, **«Наша мета – Україна свята»**, **«Є на світі одна Україна»**, **«Відроджена святиня – знаменно України»**.

Для молоді організувалися тренінги **«Сучасна молодь і куль-тури»**, під час яких популяризувалися сайти, на яких можна знайти інформацію по праву та отримати відповіді на запитання: **«Захист прав неповнолітніх»**, **«Де можуть працювати підлітки?»**.

Бібліотеки сприяють інформованості населення про європейське право та європейські цінності, організуючи відповідні заходи. Так, в рамках Європейського тижня місцевої демократії, для студентів коледжу будівництва, архітектури і дизайну проведено у залі самоврядування міської ратуші фреш-годину **«Розвиток місцевої демократії: європейський вимір»**, годину-інормину **«Відкриваємо двері в Європу»**, годину громадянської свідомості **«Я українець, я – європеєць»**.

Стало доброю традицією проведення заходів до Дня юриста з метою поширення знань про державу і право, забезпечення інформованості молоді про правову політику держави, стан законності і правопорядку, забезпечення конституційних прав і свобод громадян України. Так, змістовно пройшов правовий лекторій **«У світі права і закону»**, правові змагання **«Знавці права»**, бліц-турнір **«Юний правознавець»**, тематичні вечори **«Молоді про їх права»** (додаток 5).

Важливим компонентом правослужняної особи є її правомірна поведінка, формування якої потребує суспільних зусиль всіх зацікавлених установ, служб та організацій. Серед заходів, спрямованих на профілактику негативних явищ у

підлітковому середовищі, популяризації здорового способу життя заслуговують на увагу: інформаційно-молодіжний марафон **«Мистецтво бути здоровим»**, круглий стіл до 1025- річчя хрещення України-Русі **«Мораль і духовність молоді»**, година-порада **«Зроби свій вибір на користь здоров'я»**.

Для попередження правопорушень серед неповнолітніх було проведено правовий лекторій **«Право. Закон. Я»** за тісної співпраці з відділом кримінальної міліції у справах дітей Кам'янець-Подільського МВ УМВСУ в Хмельницькій області, турнір правознавців **«Великі права маленької людини»**, зустріч з речницею міського відділу міліції **«Чи знаєш ти свої права?»**, правознавчий калейдоскоп **«Наші права – щасливе дитинство»**.

Пріоритетним напрямком роботи по правовій освіті була і залишається робота з користувачами, які мають обмежені фізичні можливості. Вже кілька років міська центральна бібліотека працює над реалізацією Комплексної цільової програми **«Теплом душі зігріта самотність»**, яка сприяє розвитку кожної особистості, допомагає людям в реалізації прав на освіту, розкриття творчих можливостей, безбар'єрності, інтеграцію у громадську спільноту. Постійно вивчаються інтереси та потреби ветеранів, інвалідів, людей похилого віку. Для них створені тематичні інформаційні теки з актуальних питань: **«Соціальний захист інвалідів»**, **«Інформаційні документи щодо створення сприятливих умов для життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями»**, **«Пільги та компенсації»**, **«Поради по працевлаштуванню»**.

Бібліотечно-бібліографічне обслуговування людей з обмеженими можливостями здійснюється в бібліотеці; в онлайн-режимі – скайп-спілкування; на дому – книгоношення; бесіди; індивідуальне інформування; складання тематичних добірок, рекомендаційних списків тощо. Бібліотека тісно співпрацює з медико-реабілітаційним центром **«Довголіття»** та соціальним центром **«Надія»** та проводить для цієї категорії людей різноманітні заходи.

Позитивну роль у правовому напрямку роботи відіграють правові гуртки. Практика показує, що робота, проведена в

межах їх діяльності, позитивно впливає і сприяє розширенню та вдосконаленню правових знань.

Окремо слід відмітити, що задля сприяння формуванню в підлітків правової свідомості та правової культури при бібліотеці № 2 було відкрито молодіжно-правовий гурток **«Права молоді – турбота держави»**.

За час діяльності гуртка його членами стали 189 осіб, це – учні Державного професійно-технічного навчального закладу "Кам'янець-Подільське Вище професійне училище" № 14, навчально-виховного комплексу № 3, студенти податкового коледжу та усі, хто бажає поглибити свої знання з права.

Важливим елементом успішного засвоєння знань з правознавства є використання різноманітних методів активізації підлітків: рольових ігор, брейн-рингів, вікторин, диспутів, круглих столів на правову тематику. В рамках роботи гуртка проводяться такі соціокультурні заходи, як: правова консультація **«Правоохоронні органи на захист ваших інтересів»**; правова логія **«Кращий правознавець»**; право в запитаннях і відповідях **«Правова стежина»**; година громадянської свідомості **«Я – українець, я – європеєць»**; година права **«Право й закон на захисті прав дитини»**; День інформації **«Конституція в твоєму житті»**; День політичного інформування **«Україно, моя Україно, я для тебе на світі живу»**; правовий діалог **«Чи знаєш ти свої права?»**; урок правових знань **«Я і мої права»**; відеолекторій **«Торгівля людьми – сучасний прояв рабства»**; турнір правознавців **«Правовий світогляд»** тощо.

Традиційним, у грудні, є проведення Всеукраїнського тижня права. В рамках тижня організуються заходи інформаційного, освітнього та виховного характеру, що спрямовані на підвищення рівня правової культури, поширення знань про права та свободи людини і громадянина.

Багатогранність своєї діяльності з правового виховання бібліотека активно відображає на своєму сайті (<http://cbsmkampod.ucoz.ua/>), сайтах міського відділу міліції та Кам'янець-Подільської міської ради, у засобах масової інформації та телерадіокомпаній.

Колектив працівників Кам'янець-Подільської міської централізованої бібліотечної системи вважає особливо важливим у своїй роботі – створення кожному відвідувачу відповідних умов для повноцінного та якісного оволодіння правовими знаннями і навичками. Ця робота продовжуватиметься і надалі, оскільки освітній та виховний процес у бібліотеці безперервний, він не має канікул. Бібліотечні працівники у постійному пошуку нових цікавих доступних форм і методів правоосвітньої діяльності.

Вонсович Тамара Миколаївна – провідний методист

З досвіду роботи

Нетішинська міська центральна бібліотека

За останній час до фондів Нетішинської міської ЦБС, надійшли електронні примірники літератури правової тематики. Найбільш важливими з них є електронне видання «Проект розвитку громад. Корпус миру США в Україні», «Станція призначення – життя! Українська альтернатива», а також книги: Шаповал В.М. «Історія основного закону (Конституційний процес в Україні 1990-1996 роки)», «Місцеві вибори в Україні: проблеми правового регулювання», «Науково-практичний коментар до законів України про доступ до публічної інформації», «Актуальні питання удосконалення антикорупційного законодавства», «Законотворчість: участь громадськості у законодавчому процесі. Основні аспекти законодавчого процесу: Інформаційно-аналітичне дослідження», «Здійснення Конвенції ООН проти корупції – оцінка громадянського суспільства», «Кримінальний Кодекс України. Кримінально-Процесуальний Кодекс України», тощо.

Міська ЦБС працює згідно обласної **"Програми правової освіти населення на 2011-2015 рр»**. Бібліотеки міста проводять заходи з популяризації правових знань, літератури з питань права, законодавства України, формують юридично-правову свідомість користувачів.

У центральній міській бібліотеці активно діє центр регіональної інформації (ЦРІ), який надає користувачам бібліотеки та членам громади можливість вільного доступу до інформаційних ресурсів органів місцевого самоврядування; у бібліотеках-філіалах діють інформаційні куточки.

Працівниками бібліотек постійно здійснюється збір матеріалів та поповнюються тематичні папки: пенсійне забезпечення, соціальний захист населення, зайнятість населення, пільги тощо.

Важливим напрямком діяльності бібліотек є інформування і просвітницька робота серед населення. Працівники системи беруть активну участь в акціях, які сприяють згуртуванню громадськості міста. У бібліотеках можна ознайомитися з графіком прийому громадян у міській раді, списком депутатів, керівників установ та організацій міста тощо.

Для забезпечення інформаційних потреб користувачів готуються бібліографічні списки літератури з правових питань, а також надаються тематичні довідки. Протягом року ЦМБ та бібліотеками-філіалами надається близько 2-х тисяч усних бібліографічних довідок правової тематики. Готуються і письмові довідки, такі як: *«Пенсія по-новому»*, *«Соціальна пільга: як скористатися?»*, *«Пенсійне забезпечення в Україні»*, *«Зміни та доповнення до пенсійної реформи»*, *«Право власності на землю»*, *«Соціальний захист інвалідів»*, *«Споживач у законі»*, *«Житлова субсидія – допомога тим, хто її потребує»*, *«Нові соціальні пільги»* та ін.

Систематично готуються рекомендаційні списки літератури з правових питань, серед них: *«Господарське право»*, *«Захист прав людини»*, *«Вивчаємо правознавство разом»*, *«Молоді про трудове право»*, *«Соціальний захист інвалідів та ветеранів війни»*, *«Нове в пенсійному забезпеченні»*, *«Якщо ви залишилися без роботи»* тощо.

Поряд із наданням правової інформації, бібліотеки міської ЦБС проводять заходи з пропаганди правової культури серед населення шляхом проведення лекцій, інформаційних годин, уроків права, бесід. Проводяться бібліографічні огляди літератури: *«Сім'я у правовому полі»*, *«Соціальний захист населення»*, *«Новинки права»*.

З метою надання оперативної інформації про книги та інші видання з правових питань, у бібліотеках проводяться дні інформації та дні нової книги, серед них: *«Місцеве самоврядування: проблеми, досвід, перспективи»*, *«Вчимо закони малку»*, *«Молодь і право»*.

Користувачам бібліотек надається практична допомога та консультації щодо пошуку інформації з регіональних та правових питань; проходить навчання окремих користувачів роботі в Інтернет, самостійному пошуку необхідної інформації.

Важливим є питання пошуку та втілення найефективніших шляхів розширення доступу населення до законотворчого процесу. Для досягнення цієї мети необхідно, щоб громадяни були обізнані й могли впливати на законотворчий процес ще на стадії підготовки законопроекту, тим самим, стаючи активними учасниками процесу законотворення. З цієї метою у бібліотеках почали відкриватись інформаційні Центри, де можна отримати інформацію органів державної влади та дізнатись, яким чином можна долучитись та впливати на законодавчий процес.

Пункт доступу громадян до офіційної інформації (ПДГ) у Нетішинській центральній міській бібліотеці почав діяти з березня 2010 року, у міській бібліотеці для юнацтва та міській бібліотеці № 3 – з 2012 року.

З метою ознайомлення та навчання бібліотечних працівників по наданню нового виду послуг були проведені заняття, де вони мали можливість ознайомитися з системою інформаційних ресурсів влади, джерелами отримання інформації про Верховну Раду, Кабінет Міністрів, Адміністрацію Президента України; навчитися користуватися сайтами органів державної влади та місцевого самоврядування та отримати практичні навички пошуку законодавчих та нормативно-правових документів.

Для користувачів ПДГ у бібліотеках відведене робоче місце з вільним доступом до Інтернету, яке оформлене спеціальним плакатом. Бібліотекарі надають відвідувачам консультації щодо роботи з мережевими ресурсами органів влади, про можливості використання інформаційних ресурсів, що містять законотворчі та нормативно-правові акти. У ЦМБ діє виставка з актуальних питань діяльності органів державної влади **«Бібліотека»**.

Влада. Держава», де представлені видання, підготовлені фахівцями Програми сприяння Парламенту та інші законодавчі матеріали.

Інформація про ПДГ розміщена на сайті центральної міської бібліотеки, для зручності користування на сторінці також розміщені лінки на сайти Кабінету Міністрів, Верховної Ради, Президента, місцеві сайти, тощо. Ми надаємо доступ до урядових сайтів, розповсюджуємо інформацію про консультації, тренінги, стажування, які входять у Програму. Користувачі можуть обирати більш зручний для них спосіб ознайомлення з документами: у паперовому вигляді (упорядкованими у папках) чи в електронному вигляді, використовуючи мережу Інтернет. Завдяки Програмі сприяння, бібліотекарі мають можливість допомогти читачам, які мають проблеми у пошуку якоїсь постанови, розпорядження чи указу.

Відповідно до Національного плану дій у рамках ініціативи **«Партнерства «Відкритий Уряд»**, розпорядження Кабінету Міністрів України бібліотека успішно реалізує ініціативу **«Публічні бібліотеки – мости до електронного урядування»**, де публічні бібліотеки стають лідерами у впровадженні електронного урядування, місцем доступу громадян до інформаційних ресурсів та сучасного обладнання бібліотек. ЦМБ почала надавати нові послуги з е-урядування. Залучаючи користувачів до процесу державотворення та прийняття управлінських рішень, тобто ставати активним учасником громадянського суспільства.

Бібліотека підтримує відкритість і демократизм влади та всіляко заохочує своїх відвідувачів та віртуальних користувачів, які прагнуть дізнатись про діяльність обласної ради, обласної держадміністрації та державних органів влади.

На семінарах бібліотечних працівників протягом звітного періоду роз'яснювались вимоги чинного законодавства в галузі культури, розглядалися питання про основні тенденції розвитку бібліотечної галузі, проводилось вивчення Закону про бібліотеки та бібліотечну справу, доповнень і поправок до цього закону.

Працівниками центральної міської бібліотеки розроблено і віддруковано методичні рекомендації на допомогу бібліотекарям для проведення заходів з правової освіти.

Білик Алла Миколаївна – завідувача відділу обслуговування

«Правознавча вікторина»
(брейн-ринг правознавців)

Ярмолинецька ЦРБ

Кожна людина живе за законами своєї держави. Ми – за законами України. Деякі громадяни здійснюють вчинки, якими порушуються приписи діючого права. Такі вчинки зветься правопорушеннями. Сьогодні ми поведемо мову про кримінальні правопорушення, які є найтяжчими за своїм характером і в законодавстві називаються злочинами. Більше уваги приділимо злочинам, скоєним неповнолітніми.

І тайм

1. Що означає термін «склад злочину»? *(Це сукупність встановлених кримінальним законом ознак, наявність яких і характеризує те чи інше діяння як злочин. При відсутності хоча б однієї з ознак, відсутнім є і відповідний злочин).*

2. Поясніть термін «суб'єкт злочину»? *(Це особа, яка може скоїти відповідний злочин і нести за це кримінальну відповідальність).*

3. Згідно з кримінальним законодавством, яких осіб вважають неповнолітніми? *(неповнолітніми вважають осіб від 14 до 18 років).*

4. Що означає термін «покарання»? *(покарання – це захід державного примусу, який застосовується до особи виключно за вироком суду за вчинення злочину і полягає в обмеженні прав і свобод даної людини).*

5. Який максимальний строк позбавлення волі неповнолітніх згідно з діючим законодавством України? *(Покарання у виді позбавлення волі особам, які не досягли до вчинення злочину вісімнадцятирічного віку, не може бути призначене на строк більше десяти років, а у випадках, передбачених пунктом 5 частини третьої статті 102 ККУ, – більше п'ятнадцяти років. Неповнолітні, засуджені до покарання у виді позбавлення волі, відбувають його у спеціальних виховних установах).*

II тайм

1. Яка загальна межа віку, з якого можливе притягнення до кримінальної відповідальності? (16 років, в окремих випадках з 14 років).

2. Назвіть злочини, за які можуть бути притягнені до кримінальної відповідальності особи у віці від 14 до 16 років? (Суд може притягнути до кримінальної відповідальності осіб у віці від 14 років за:

☛ вбивство;

☛ посягання на життя судді, працівника правоохоронного органу;

☛ умисне заподіяння тілесних ушкоджень, що причинили розлад здоров'я;

☛ звалтування;

☛ крадіжку;

☛ грабїж;

☛ розбїй;

☛ злісне або особливо злісне хуліганство;

☛ пошкодження об'єктів нафто, газопроводів при обтяжуючих обставинах;

☛ умисне знищення або пошкодження державного, колективного чи індивідуального майна громадян, що спричинили тяжкі наслідки;

☛ умисне вчинення дій, які можуть викликати аварію поїзда.

3. Які заходи можуть застосовуватися до особи, яка вчинила у віці до 18 років злочин, що не становить великої суспільної небезпеки, якщо буде визначено, що її виправлення можливе без застосування кримінального покарання? Назвіть їх. (Суд може застосувати примусові заходи виховного характеру, які не є кримінальним покаранням, їх п'ять:

☛ зобов'язання публічн, або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого;

☛ застереження;

☛ передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або

трудовому колективу за його згодою, а також окремим громадянам на їх прохання;

✚ покладання на неповнолітнього, який досяг 15-річного віку і має майно або заробіток, обов'язку відшкодувати заподіяні збитки;

✚ направлення неповнолітнього до спеціалізованої навчально-виховної установи для дітей і підлітків до його виправлення.

4. На який строк може бути направлений неповнолітній до спеціальної навчально-виховної установи для дітей та підлітків? (До його виправлення, але не більше 3-х років).

5. Як назвати звільнення від кримінальної відповідальності, прощення одним словом (*Амністія*).

Ігровий тайм-аут. Питання до залу.

Це початкова форма попереднього розслідування, основна функція якої – проведення оперативно-пошукових заходів і слідчих дій з метою виявлення ознак злочину та осіб, які його вчинили. Назвіть одним словом, що це? (*Дізнання*).

III тайм

1. Двоє неповнолітніх проникли в чужий гараж і викрали автомобіль. Це, безумовно, злочин. Який? Адміністративний чи кримінальний? (*Кримінальний – передбачений ч. 1 ст. 185 КК України – таємне викрадення чужого майна (крадіжка)*).

2. Учень 10-го класу займався продажем наркотичних речовин. Чи є це злочином і якщо це так, то як карається? (*Так, оскільки цей злочин передбачений ст. 307 КК України. Карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років*).

3. Група учнів зрубала в дендропарку ялинку. Як кваліфікується такий вчинок? (*Це адміністративний злочин, який передбачено ст 65 КУпАП Карається штрафом у розмірі від 5 до 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян*).

4. Група хуліганів напала на учня. Обороняючись, учень вибив око нападнику. Яке покарання чекає на учня? (*Ніяке, він діяв в межах необхідної оборони*).

5. Неповнолітній відбирає у дітей гроші. Який це злочин? (*Кримінальний – передбачено ст. 186 ККУ – відкрите викрадення чужого майна (грабіж). Карасться штрафом, виправними роботами або позбавленням волі.*)

Переможці нагороджуються книгами.

Додаток 2

Правова вікторина «Знавці правознавства»

Кам'янець-Подільська ЦРБ

1. Як або ким захищаються права органів місцевого самоврядування:

- а) Президентом України;
- б) у судовому порядку;**
- в) Конституцією не регламентується.

2. Одна й та сама особа не може бути Президентом України:

- а) більше одного строку;
- б) більше двох строків;**
- в) законодавством не регламентовано.

3. Питання організації керування районами в містах відносяться до компетенції:

- а) міських рад;**
- б) обласних рад;
- в) Верховної Ради;
- г) місцевих держадміністрацій.

4. Кабінет Міністрів у рамках своєї компетенції видає:

- а) постанови;
- б) розпорядження;
- в) правильним є все.**

5. Кому Президент України може передавати свої окремі повноваження:

- а) Голові Верховної Ради;
- б) Прем'єр-міністру України;

- в) главі адміністрації Президента України;
- г) будь-кому за власним рішенням Президента;
- д) не може передавати повноваження.**

6. Які відносини регулюються Цивільним кодексом?

- а) особисті немайнові;**
- б) сімейні;
- в) майнові;
- г) трудові.

7. Які з нижче перелічених випадків спричиняють відставку Кабінету Міністрів України:

- а) відставка Президента України;
- б) відставка Прем'єр-міністра України;**
- в) відставка міністра юстиції України;
- г) прийняття Верховною радою України резолюції недовіри Кабінету Міністрів України;
- д) незадовільна робота Кабінету Міністрів.**

8. Приведення Президента України до присяги здійснює:

- а) Голова Верховної Ради;
- б) Голова Конституційного Суду;**
- в) Голова Верховного Суду.

9. З якого моменту новообраний Президент України вступає на пост:

- а) з моменту опублікування офіційного оголошення результатів виборів;
- б) з моменту обрання;
- в) з моменту прийняття присяги.**

10. Звання Президента України:

- а) зберігається на весь строк виконання президентських повноважень;
- б) зберігається довічно;
- в) зберігається довічно, якщо тільки Президент не був усунений із поста в порядку імпичменту (ст. 105).**

11. Тривалість робочого часу для працівників віком від 16 до 18 років:

- а) 36 год. на тиждень;**
- б) 30 год. на тиждень;

в) 35 год. на тиждень.

12. Церемонія вступу на пост глави держави називається:

а) інавгурацією;

б) конфірмацією;

в) промульгацією.

13. Коли була прийнята Конституція України:

а) 28 червня 1996 р.;

б) 28 липня 1996 р.;

в) 28 серпня 1997 р.

14. Із запропонованого списку визначити повноваження, що належать Президенту України:

а) забезпечення державної незалежності, національної безпеки і правонаступництва держави;

б) призначення глав дипломатичних представництв України в іноземних державах;

в) призначення суддів загальних суддів безстроково;

г) затвердження списку об'єктів державної власності, які не підлягають приватизації;

д) ліквідація актів Кабінету Міністрів України;

е) направлення і координація роботи міністерств і відомств;

є) здійснення помилування.

<http://www.stavyshe-nvk2.edukit.kiev.ua/>

Додаток 3

Турнір правознавців «Знаємо та реалізуємо свої права»

Старокостянтинівська ЦРБ

Доброго дня усім присутнім! Дуже приємно, що ви сьогодні прийшли до нас. Сподіваємося вам буде цікаво від нашої з вами зустрічі.

Зараз ви присутні на засіданні клубу «Ти і закон», який діє при юнацькому відділі вже досить давно. Назва клубу говорить

сама за себе, тому що головна мета клубу – розповсюдження правових знань серед молоді.

Учасниками клубу являються учні 10-11 класів, і так як ви вже навчаєтеся в 10-класі, можете відвідувати наші засідання.

Засідання проходять щомісяця в останній четвер протягом навчального року.

На засідання ми запрошуємо юристів, психологів, працівників правоохоронних органів, співпрацюємо з управлінням юстиції.

Зустрічі проходять за круглим столом у вигляді діалогів, диспутів, брейн-рингів. До кожного засідання організуємо книжкові виставки.

Сьогоднішнє наше засідання дещо іншого плану. Так як ви вже знайомі з предметом «Правознавство» ще у 9-му класі, ми перевіримо наскільки ви обізнані в галузі права і продемонструєте нам свої знання у турнірі правознавців «Знаємо і реалізуємо свої права».

А оцінюватиме ваші знання журі. Дозвольте їх представити: _____

Отож розпочинаємо!

Перше завдання: дати назву команді та намалювати емблему. Назва та емблема, звісно, повинні бути пов'язані з правом.

Просимо наше вельмишановне журі визначити, якій команді це вдалося найкраще.

Без елементарних правових знань сьогодні жити в суспільстві повноцінно неможливо. З законами ми зустрічаємося на кожному кроці тому, що живемо за певними законами і нормами суспільного життя. Все це вивчається на уроках правознавства в школі. Щоб більш було зрозуміло, що це за наука, ми просимо наші команди відповісти на запитання:

👉 Що ж вивчає такий предмет як правознавство? Яка команда дасть найобгрунтованішу відповідь, отримає 1 бал.

(Правознавство – це поняття про державу і право...)

👉 Поскільки держава і право нероздільні в своїй сутності, то скажіть, будь ласка, що виникло перше – держава чи право? Чому? Яка команда найкраще пояснить також отримає 1 бал.

(Право виникло після виникнення держави. Держава виникла тоді, коли виникла нерівність у суспільстві.).

2-й конкурс «Розминка»

🏹 Основний закон держави? (*Конституція*)

🏹 Коли була прийнята Конституція незалежної України (28.06.1996 р.)

🏹 Україна – демократична чи недемократична держава? (*Демократична*)

🏹 Хто в Україні є головою держави? (*Президент*)

🏹 З якого віку можна брати участь у виборах? (*З 18 років*)

🏹 Основний документ, який засвідчує приналежність особи до держави. (*Паспорт*)

🏹 Основний міжнародний документ із прав дитини? (*Конвенція про права дитини*)

🏹 Ім'я богині правосуддя? (*Феміда*)

🏹 Що тримає Феміда в руках? (*Терези і ріг достатку*)

🏹 Як називається одяг судді? (*Мантія*)

🏹 Коли відзначається День прав людини? (*10 грудня*)

🏹 Здатність особи своїми діями здійснювати права та обов'язки (*Дієздатність*)

🏹 Кожна людина з народження є фізичною чи юридичною особою? (*Фізичною*)

🏹 До якого органу треба звернутися при порушенні прав людини? (*До суду*)

Правова наука точна і не допускає помилок. За помилки юристів розраховуються громадяни. Тож уявіть, що ваша мрія здійснилася і ви вже юристи.

3-й конкурс «Юридична консультація»

Зараз я по черзі кожній команді буду зачитувати конкретні життєві ситуації. Вам необхідно надати юридичну консультацію з певного юридичного факту. А наш юрист прокоментує, правильно ви надали консультацію, чи ні.

1. Жінка в магазині втратила свідомість і, упавши, розбила вітрину. Адміністрація магазину вимагає від жінки відшкодування збитків. Консультація для жінки.

(вини немає – правопорушення не скоєне)

2. Хлопець, бажаючи похвалитися своєю силою, підняв подругу на руки і за її згодою тримав за огорожею балкону. Хлопець не втримав дівчину і вона впала з 5-го поверху, внаслідок чого дістала складні переломи. Було відкрито кримінальну справу. Консультація для хлопця.

(Злочин із необережності)

3. Громадянин Д. дав у борг своєму товаришу 2000 гривень, який пообіцяв повернути через місяць. Проте у визначений час товариш не з'явився. Після нагадування про борг, повертати гроші відмовився. Консультація для громадянина Д.

(Якщо не була оформлена відповідна розписка і нема свідків угоди, повернути борг майже неможливо)

4. Покупець кілька днів тому придбав у магазині фотоапарат. Він виявився недоброякісним. Консультація для покупця.

(Якщо є чек про придбання фотоапарату – вимагати повернення грошей чи повернення товару в магазині, при відмові – звернутися в суд.)

Юристи професіонали повинні мати різнобічні знання, в тому числі й з математики, працювати з цифрами, вміти швидко рахувати.

4-й конкурс «Юридичний рахунок»

Обидві команди будуть виконувати його одночасно. Яка команда справиться з завданням правильніше – отримує 3 бали.

👉 Мінімальний вік участі у виборах + вік отримання паспорта громадянина – мінімальний вік вступу до шлюбу жінок в Україні + Мінімальний вік призову на військову службу = $(18 + 16 - 17 + 18 = 35)$

👉 Мінімальний вік Президента України – Мінімальний вік кандидата до Верховної Ради – Максимальний строк повноважень Президента + Один строк повноважень депутата Верховної Ради + Мінімальний термін проживання на території України перед обранням Президента = $(35 - 21 - 10 + 4 + 10 = 18)$

Якщо ми порушуємо закон, скоюємо правопорушення, то наступає юридична відповідальність.

5-й конкурс «Юридичний марафон»

Хто з команд може назвати всі види юридичної відповідальності?

Їх всього 5: адміністративна; дисциплінарна; кримінальна; матеріальна; цивільно–правова. Кожна команда отримує картки з видами юридичної відповідальності.

Команда, яка перша підніме картку з правильною відповіддю отримає 1 бал.

🚧 Керування автомобілем у нетверезому стані?
(Адміністративна)

🚧 Запізнення на урок? (Дисциплінарна)

🚧 Пошкодження парти в школі? (Матеріальна)

🚧 Безквитковий проїзд у транспорті? (Адміністративна)

🚧 Невчасна поставка продуктів в магазин? (Цивільно-правова)

🚧 Крадіжка державного майна? (Кримінальна)

🚧 Несплата комунальних послуг? (Адміністративна)

🚧 Пошкодження бібліотечної книги? (Матеріальна)

🚧 Поява на роботі у нетверезому стані? (Дисциплінарна)

🚧 Продаж наркотичних засобів? (Кримінальна)

Так як ви вже добре знаєте всі види юридичної відповідальності то, як кажуть в школі, щоб закріпити матеріал давайте проведемо з вами тести. Я буду зачитувати питання та варіанти відповідей. Кожна з команд каже свій варіант відповіді.

6-й конкурс «Ерудити права»

🚧 В якому віці неповнолітні несуть адміністративну відповідальність?

з 10 років; з 16 років; з 18 років. (9 з 10 років)

🚧 В якому віці неповнолітні починають нести кримінальну відповідальність?

з 16 років; з 18 років; з 14 років. (з 14 років)

🚧 **Яке порушення не є адміністративним?**

- дрібне хуліганство;
- порушення правил дорожнього руху;
- побиття з нанесенням тілесних пошкоджень.

🚧 **Адміністративне покарання це:**

- штраф, відшкодування збитків;

- виклик до дільничного інспектора міліції;
- позбавлення волі на певний строк;
- повідомлення про скоєне на місце роботи, навчання.

🚔 Проїзд в транспорті без квитка – це:

- кримінальне порушення;
- адміністративне порушення;
- дисциплінарне порушення;
- не є порушенням.

🚔 Хуліганство – це:

- безквитковий проїзд;
- нецензурна лайка в громадських місцях;
- образливе чіпляння до громадян;
- спекуляція.

🚔 Конституція України – це:

- збірник прав і обов'язків громадян України;
- Основний закон України;
- кодекс України.

🚔 Гімном України є мелодія пісні:

- «Інтернаціонал»
- «Прощання слов'янки»
- «Ой у лузі червона калина»
- «Ще не вмерла Україна»

🚔 Автором слів гімну України є:

- Т.Г. Шевченко;
- П. Чубинський;
- Л. Українка.

Ми переконалися, що ви вже добре знаєте всі види юридичної відповідальності, побували в ролі юристів, знаєте в скільки років можна стати Президентом. Але чи знаєте ви, куди треба звернутися. Якщо ви стали свідком якоїсь пригоди? Давайте перевіримо це в останньому **7-му конкурсі**, який називається **«Куди звернутися»**

Та перш ніж розпочати скажіть: які є правоохоронні органи на території України? (*Міліція, адвокатура, прокуратура*)

🚔 Ви стали свідком ДТП? (*До міліції*)

👮 Вашого батька звільнили з роботи, а він це вважає незаконним і хоче отримати консультацію. *(До адвокатури)*

Вашого друга затримали працівники міліції і, як він стверджує, побили. *(До прокуратури)*

Прийшовши додому, ви виявили, що двері вашого будинку зламано. *(До міліції)*

👮 Ваш знайомий був викликаний, як свідок злочину і з ним грубо поводитись. *(До прокуратури)*

Ваші батьки укладають угоду і хочуть перевірити її законність. *(До адвокатури)*

👮 Ви почули в сусідньому будинку постріли, крики. *(До міліції)*

Молодці. Всі показали, що знають закони а також знають, куди звернутися у випадку їх порушення.

Просимо журі підвести підсумок нашого турніру правознавців, проаналізувати відповіді команд та визначити переможця.

Підводячи підсумки турніру, можна визначити, що ви не тільки засвоїли правові знання, юридичні поняття, але й здобули вміння та навички використовувати їх у повсякденному житті.

Дякуємо що прийшли до нас. Сподіваємося побачити вас знову на подальших засіданнях клубу «Ти і закон».

Додаток 4

Сценарій турніру правознавців «Право. Закон. Мораль»

Хмельницька ЦРБ

Ведучий. Доброго дня, шановні друзі! В цей день, коли землю будить сонце і кличе до життя, коли все просипається і щебечуть пташки, ми зібралися в цьому залі на захоплюючий турнір ерудитів із правознавства, який проводиться в рамках районної Програми правової освіти населення на 2011-2015 роки. Давайте ж привітаємо наших конкурсантів.

Команда « _____ » **Лісовогринівецької ЗОШ І-ІІІ ст.,**
капітан команди _____

Команда «_____» **Стуфчинецької ЗОШ І-ІІІ ст.**,
капітан команди _____

Команда «_____» **Олешинської ЗОШ І-ІІІ ст.**,
капітан команди _____

Запрошуємо команди зайняти свої місця.

Сьогодні ви матимете нагоду пригадати уроки правознавства та показати, як ви зможете в реальному житті застосувати свої знання.

Дозвольте представити вам членів журі: начальник відділу правової роботи Хмельницького міськрайонного управління юстиції Кротова Оксана Сергіївна; провідний спеціаліст відділу правової роботи Хмельницького міськрайонного управління юстиції.

КОНКУРС 1. ПРЕЗЕНТАЦІЯ

Ведучий. Людина, яка добре підготовлена до життя в суспільстві, знає і поважає право, займе в ньому активну життєву позицію. Кожна особистість повинна знати свої права, обов'язки і бути відповідальною. Саме час послухати презентації, які підготували наші команди. Враховується повнота розкриття назв команд та творче оформлення. Першою починає команда, яка вибрала картку з цифрою "1", а в наступних конкурсах — команда, яка набрала найменшу кількість балів.

Презентація команд

Ведучий Спасибі вам за цікаві і творчі презентації. Слово надається журі, ми з нетерпінням чекаємо підсумків конкурсу.

КОНКУРС 2. ЮРИДИЧНИЙ СЕМАФОР

Ведучий. Кожна особистість не тільки має знати свої права й обов'язки, а також зобов'язана дотримуватися в житті моральних та етичних норм поведінки. Саме про це в нас піде мова в другому конкурсі «**Юридичний семафор**». Ви отримали картки з надписами видів юридичної відповідальності:

- Адміністративна
- Кримінальна
- Матеріальна

- 🏛️ Цивільно-правова
- 🏛️ Дисциплінарна
- 🏛️ **Порушення умов договору**

Вам зачитую певну ситуацію, команди мають визначитись, яку картку потрібно підняти. Кожна правильна відповідь — 1 бал.

Установіть види юридичної відповідальності.

2. Керування автомобілем в нетверезому стані
(Адміністративна)

3. Невчасна доставка продукції (Порушення умов договору)

4. Несплата комунальних послуг (Адміністративна)

5. Поява на роботі в нетверезому стані
(Дисциплінарна)

6. Пошкодження бібліотечної книги. (Матеріальна)

7. Крадіжка державного майна (Кримінальна)

8. Продаж наркотичних засобів (Кримінальна)

9. Безквитковий проїзд у транспорті
(Адміністративна)

10. Відмова від сплати боргу (Цивільно-правова)

Ведучий Слово надається журі.

КОНКУРС 3. «ЮРИДИЧНІ АНАГРАМИ»

Ведучий: За допомогою короткої характеристики ви повинні розшифрувати анаграми. За кожну правильну відповідь — 2 бали

ТАРЛЕНПАМ (парламент) — законодавчий орган влади

АВДЕЖРА (держава) — особлива організація суспільства

ВОРПА (право) — система загальнообов'язкових правил поведінки

АРЕСКПЛУІБ (республіка) — одна із форм державного правління

ВГОРАМДНСЯТО (громадянство) — зв'язок людини з певною державою.

КАОНЗ (закон) — нормативно-правовий акт юридичної сили

ЯКСТОНЦУИТ (конституція) – закон найвищої юридичної сили у державі

ЗДИЕТНПЕР (Президент) – глава держави

УЕТДПТА (депутат) – народний обранець

ЖЮДБТЕ (бюджет) – фінансовий план держав

ОТДЯЕАМКІР (демократія) – влада народу

Ведучий. Спасибі нашим командам, а журі ми просимо оголосити результати.

ПІСНЯ

КОНКУРС 4. БЛІЦ-ОПИТУВАННЯ

Ведучий. Життя — це ваша дорога, на якій ви маєте реалізувати себе, свої внутрішні можливості, свою суть, пройшовши всі етапи життя. Дуже добре, якщо ви обізнані з питань права. Наскільки ви ерудовані правознавці, ми дізнаємося в нашому наступному конкурсі *«Бліц-опитування»* Кожна команда має дати якомога більше правильних відповідей на запитання. Якщо відповідь правильна, то команда отримує 1 бал.

Запитання для команди

1. Основний закон України. (*Конституція*)
2. Коли було проголошена незалежність України? (*24 серпня 1991 р.*)
3. Назвіть першого Президента України, обраного у 1918 році? (*М. Грушевський*)
4. Яка освіта в Україні є обов'язковою? (*Повня середня освіта*)
5. Головним елементом Державного герба України є (*тризуб*)
6. На чію музику покладений Державний Гімн України? (*М. Вербицький*)
7. Розшифрувати абrevіатуру МВС (*Міністерство внутрішніх справ*)
8. Хто є Президентом України?
9. Максимальний термін позбавлення волі (*15 років*)

10. Як називається волевиявлення народу, форма безпосередньої демократії? (*Вибори*)

11. Чи передбачена кримінальна відповідальність за екологічні правопорушення? (*Так*)

12. Рішення суду по кримінальній справі називається... (*Вирок*)

13. Захисником у суді може бути... (*Адвокат, представник, третя особа*)

14. Той, хто бачив злочин. (*Свідок*)

15. Державний озброєний орган виконавчої влади, який захищає життя, здоров'я, права та свободи громадян. (*Міліція*)

Запитання для команди: _____

1. Як називається власник акцій? (*Акціонер*)

2. Грошова одиниця України. (*Гривня*)

3. Коли була прийнята Конституція України? (*28 червня 1996 р.*)

4. Нормативно-правовий акт, що приймає Верховна Рада України. (*Закон*)

5. Мінімальний вік кандидата у Президенти. (*35 років*)

6. Як називається добровільний рівноправний союз чоловіка і жінки з метою створення сім'ї? (*Шлюб*)

7. Звільнення від кримінальної відповідальності. (*Амністія*)

8. Чи платне в Україні використання землі? (*Так*)

9. Хто керує Кабінетом Міністрів України? (*Прем'єр-міністр України*)

10. Особа, яка була засуджена не один раз. (*Рецидивіст*)

11. Зі скількох розділів складається Конституція України? (*Із 15-ти*)

12. Хто написав слова гімну України? (*П. Чубинський*)

13. Найвищий законодавчий орган держави (*Парламент*)

14. Основний документ громадянина. (*Паспорт*)

15. Хто є обвинувачувачем у суді. (*Прокурор*)

Запитання для команди: _____

1. Який документ захищає права дитини? (*Конвенція ООН про права дитини*)

2. Який документ необхідний для проведення арешту або обшуку. (*Ухвала суду*)

3. Як називаються документи, які видає Президент України? (*Указ, розпорядження*)

4. Влада народу це... (*Демократія*)

5. Що це за злочин: напад із метою заволодіння індивідуальним майном громадян, поєднаний з насильством, небезпечним для життя й здоров'я особи, яка зазнала нападу? (*Розбій*).

6. Мінімальний вік кандидата у народні депутати.
(*21 рік*)

7. Належність особи до певної держави. (*Громадянство*)

8. Найвищий судовий орган конституційної юрисдикції.
(*Конституційний Суд України*)

9. Як називається грошове стягнення за адміністративне правопорушення за рішенням суду? (*Штраф*)

10. Платежі, що є обов'язковими для внесення в державний бюджет. (*Податки*)

11. Протест у формі тимчасового колективного припинення роботи працівниками. (*Страйк*)

12. Суспільно небезпечна дія або бездіяльність, за які передбачено кримінальну відповідальність. (*Злочин*)

13. Дитина, яка здобуває середню освіту, називається...
(*Учень*)

14. Чи є в Україні платне навчання? (*Так*)

15. Людина, яка самостійно, на власний ризик займається діяльністю з метою отримання прибутку. (*Підприємець*)

Запитання для команди: _____

1. Вищий законодавчий орган України. (*Верховна Рада*)

2. Вищий виконавчий орган України. (*Кабінет Міністрів*)

3. Розшифруйте аббревіатуру СБУ (*Служба Безпеки України*)

4. Спосіб прийняття законів або важливих рішень загального або місцевого значення шляхом голосування?
(*Референдум*)

5. Як називається державний гімн України? (*«Ще не вмерла Україна»*)
 6. Вік отримання паспорта громадянина України. (16 років)
 7. Таємне викрадання індивідуального майна громадян. (*Крадіжка*)
 8. Відкрите викрадання індивідуального майна громадян. (*Грабіж*)
 9. Повна незалежність держави. (*Суверенітет*)
 10. Всі діти рівні у своїх... (*Правах*)
 11. Як називається добровільне об'єднання громадян країни за певними політичними поглядами? (*Партія*)
 12. Чи передбачається кримінальна відповідальність за екологічні правопорушення? (*Так*)
 13. Усна або письмова угода між власником підприємства та працівником. (*Договір*)
 14. Він може бути цивільним, адміністративним, кримінальним. (*Кодекс*)
 15. Де відбувають покарання особи віком до 15 років? (*У виправно-трудовах колоніях*)
- Ведучий** Просимо наше журі оголосити результати.

ПІСНЯ

КОНКУРС Музична скринька

Ведучий Право поширюється на всі сфери нашого життя, воно не обмежене ні в просторі, ні в часі. Деякі правові ситуації стали сюжетом популярних музичних хітів. Отже визначте, про які галузі права, обов'язки чи права людини йде мова у наступних піснях. (1 бал за правильну відповідь).

1. «Отпусти» Т. Повалій, С. Михайлов (Сімейне право).
2. «Это мое» «Отпетые мошенники» (Цивільне право).
3. «Банда» «Дискотека Авария» (Кримінальне право)
4. «Граница» Л. Агутин (Військовий обов'язок)
5. «Отдыхай» А. Пугачева (Право на відпочинок)
6. «Money, Money, Money» «Мамма Міа!» (Фінансове право)

Ведучий. Слово надається журі.

КОНКУРС КАПІТАНІВ

Ведучий. Вітаю команду, яка набрала найбільше балів.

Наступний конкурс «**Капітани, капітани...**».

Ми вже не раз чули про те, що почастишали випадки дитячої злочинності. Багато причин є для цього у нашому сьогоденному житті. Але однією із головних, я вважаю, є те, що підлітки не знають. В цьому конкурсі змагатимуться капітани команд. Кожна команда підготувала три ситуативних питання для команди суперників на кримінальну тематику. Капітани будуть оцінювати характер правопорушення і міру покарання, яка може бути присуджена за дане правопорушення. Вірна відповідь приносить 3 бали у скарбничку команди. Отже, капітани на сцену.

(Звучить музика і на сцену виходять капітани команд)

Ведучий: Дякуємо капітанам, просимо повернутися їх до своїх команд і надаємо слово журі.

(Член журі об'являє переможця серед капітанів)

ПІСНЯ

КОНКУРС “ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ”

Ведучий. Вільям Шекспір сказав: «Все життя театр, а ми – гравці у ньому». Останній на сьогодні конкурс – «**Домашнє завдання**». Кожна команда отримали домашнє завдання: розіграти кримінальну судову справу, залучивши свідків, експертів, адвокатів та інших Першою виступає команда «_____» Найвища оцінка – 10 балів.

Ведучий: Дякуємо командам за чудові виступи. Прохання командам вистроїтись на стартовій лінії в останній раз, щоб заслухати рішення журі.

Оголошення результатів. Нагородження команд

Ведучий: Дорогі учасники команд. Хочемо подякувати вам за прекрасну підготовку та професійні виступи. Ви показали чудові знання права, добре знаєте свої права та обов'язки. Хочу сказати вам, що яке б місце ви не зайняли, сьогодні приймали участь ви не дарма – знання по праву і правознавству завжди знадобляться і допоможуть в житті. Вітаємо вас і бажаємо успіхів на майбутнє, щоб ви намагалися дотримуватися законів,

моралі, могли користуватися своїми правами, але не забували про обов'язок та відповідальність.

Додаток 5

Тематичний вечір «*Молоді про їх права*»

Кам'янець-Подільська МЦБ

Декор: виставка-кейс «**Оберіг держави і нації**», вишиті серветки і рушники, польові квіти з колоссям пшениці і жита у кошику, вислови:

«Щоб країна могла жити, треба, щоб жили права»

(А. Міцкевич)

«Знання ваших прав – ваша сила»

(В. Стус)

«Людина по-справжньому стає людиною тільки в момент прийняття рішення»

(П. Тіліх)

Обладнання: комп'ютерна техніка

Дата проведення: 26.06.2013

Місце проведення: читальний зал ЦБ

Запрошені: заступник начальника організаційного відділу Кам'янець-Подільської міської ради, юрист ЦСССМ, директор радіо «Мелодія», учениця міської школи мистецтв, учениця НВК № 17.

Присутні: студенти коледжу культури і мистецтв, коледжу будівництва, архітектури і дизайну, КПНУ ім. Івана Огієнка, користувачі бібліотеки.

Пісня «*Моя Україна*»

у виконанні учениці міської школи мистецтв Зоряни Бугери

Ведучий. *Заніс рідний вітер у серце зернину,
І чисте колосся з душі проросло.
Лише Батьківщина, лише Україна
Покладе надію мені на чоло.*

Ведуча. *Ідуть місяці і роки без упину,
Й немало сплигло вже тієї води.*

*Лише Батьківщина, лише Україна
Залишиться в серці моїм назавжди.*

Ведучий. *За волю стоятиму я до загину
І прапор Шевченка онукам віддам.
Лише Батьківщина, лише Україна
Світитиме вічно прийдешнім вікам.*

Ведуча. *Не згасне народ, що по вільній стежині
Ітиме до щастя, тепла й доброти.
Лише Батьківщина, лише Україна
Всіх нас приведе до святої мети!*

Ведуча. Ми живемо у вільній незалежній державі. Живемо у нові часи, ставимо перед собою нові завдання, нові вимоги... Ми є свідками великих перетворень, що відбуваються у нашій країні. Перетворень демократичних, політичних, економічних, інформаційних, суспільних тощо. Ми є учасниками творення новітньої Української держави у якій формуються закони – правила життя суспільства. Дотримання правил – це одна з найважливіших рис людини. Саме вона надає їй можливість відчувати все ціне та позитивне, що є у світі. вона формує правову поведінку людини.

Отже, без глибоких знань прав, свобод, чинного законодавства еволюційний розвиток жодного суспільства не може відбутися.

Відеоролик «Історія прав людини»

Ведуча. Наша Україна, проголосивши свою незалежність, стала на шлях побудови власної правової держави і громадянського суспільства. Адже, підвищення рівня правових знань у населення України, його правосвідомості та правової культури можливі лише за умови повсякденного, професійно організованого правового виховання.

А що сучасна молодь знає про свої права? Лише те, що це відповідальність перед Законом? На це питання відповідав ще у далекому ХХ столітті Оноре де Бальзак, стверджуючи: «Ніщо ми так погано не знаємо, як те, що кожен повинен знати – закон». Зауваження це не втратило актуальності і зараз. Тому, правовій освіті сьогодні приділяється велика увага з боку суспільства, державних установ та інституцій. А держава як

офіційний представник суспільства юридично закріплює, насамперед у Конституції, права та обов'язки людини і громадянина.

Що таке Конституція? Це основний закон держави. У ній записані усі правила, за якими повинен жити народ України. І ці правила ні в якому разі не можна порушувати.

Ведуча. Давайте спочатку повернемося у минуле і пригадаємо, коли були створені перші правові документи. Адже український народ має багату історію, пов'язану зі створенням правових основ організації та розвитку різних сторін життя суспільства.

Ведучий. XI століття. Київська Русь. Період князювання великого могутнього Ярослава Мудрого. Ним було складено одну з найперших юридичних пам'яток Київської Русі «Руську Правду», яка, за сучасними поняттями, мала конституційну силу.

Ведуча. У 1710 році відомий український гетьман Пилип Орлик склав першу демократичну Конституцію «Пакти й конституції законів і вільностей війська запорозького», де встановлювався державний суверенітет і означилися кордони Української держави. Закріплюючи принципи функціонування державних органів, Конституція Пилипа Орлика виходила з необхідності поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову. Конституція Пилипа Орлика діяла на Правобережній Україні до 1714 р.

Ведучий. Ідея суверенітету втілюється у 1917 році після падіння самодержавства в Росії, коли, новостворена Українська Центральна Рада затверджує Конституцію, яку розробив Михайло Грушевський і видає 3 універсали. У прийнятому 20 листопада 1917 р. III Універсалі говорилося: «Віднині Україна стає Українською Народною Республікою».

Ведуча. Після розвалу СРСР і набуття Україною незалежності стала нагальною необхідність розробки та прийняття Конституції. Першими актами, що мали конституційне значення, були Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. й Акт проголошення незалежності України від 24

серпня 1991 р. А 28 червня 1996 р. було прийнято Конституцію суверенної й незалежної України.

Екскурс основними статтями Конституції України здійснить заступник начальника організаційного відділу Кам'янець-Подільської міської ради Сергій Нижник.

Стаття 3. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Стаття 20. Державними символами України є Державний Прапор України, Державний Герб України і Державний Гімн України.

Звучить Державний Гімн України

Стаття 21. Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними.

Стаття 24. Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом.

Стаття 28. Кожен має право на повагу до його гідності.

Стаття 29. Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність.

Стаття 34. Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.

Стаття 43. Кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає, або на яку вільно погоджується.

Стаття 49. Кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування.

Стаття 53. Кожен має право на освіту.

Вірш «**Я маю право жити на землі**»

у виконанні учениці НВК № 17 Яни Сафронюк

Я маю право жити на землі,

Творити, дихати, учитись.

Примножувать багатства всі її,

Своєю Україною гордитись.

Я маю право Україну прославляти,

Боротися за неї і за честь стояти.

Безкрайнії поля її любити,
І щовесни журавликів із вірою зустріти.
Я маю право на веселку й на весну,
На щедрю осінь і на тепле літо,
На зиму, так безмежно чарівну,
І на лани із стиглим житом.
На золотаве сонце в небесах,
Що щедро Україну зігріває.
На соловейка спів в гаях,
І на любов батьків, безмежну і безкраю.

Ведуча. Знання сучасної молоді в сфері прав і свобод людини є важливим складовим компонентом правосвідомості молоді щодо прав і свобод людини. Анкетування, бесіди з молодими людьми і особистості спостереження свідчать, що ставлення молодих людей до законодавства в сфері прав і свобод людини є однорідним – молодь вважає, що в українському законодавстві достатньо закріплено прав і свобод людини, їх тільки потрібно дотримуватися.

Проте, життя інколи подає нам такі уроки, що ми волею-неволею починаємо відстоювати свої права. Тому природно, що сучасна молодь бажає знати основи національного законодавства і виявляє зацікавленість щодо практичного втілення правових норм.

Перевірити, як молоді люди застосовують свої знання в повсякденній діяльності, процес довготривалий та складний, тому ми вирішили дослідити вміння користуватися правами і свободами в змодельованих завданнях.

Завдання 1.

🕒 Коли, де і ким була прийнята Загальна Декларація прав і свобод людини? (10 грудня 1948 р. Париж, Генеральна Асамблея ООН)

🕒 Вік отримання паспорта? (16 років)

🕒 З якого віку людина може самостійно вибрати своє громадянство? (18)

🕒 Вік громадян, що дає право на участь у виборах? (18)

🕒 Влада народу (демократія)

✚ Кому належить законодавча влада в Україні (Верховній Раді)

✚ У Шрі-Ланці він називається асамблеєю, в Ісландії – альтингом, Норвегії – стортингом, в Ірані – меджлісом. А як він називається в Україні? (Парламент)

✚ Перше і важливе право кожного громадянина. (Особиста свобода)

✚ Здатність особи мати права і обов'язки. (Правоздатність).

Ведуча. Прислухаймося до поради шотландського письменника і реформатора Семюела Смайлса: «Щоб зробити із людей хороших громадян, їм треба дати можливість проявити свої права і виконувати права громадян».

Адже, поняття прав людини вживається у різних аспектах. В широкому значенні права людини охоплюють весь спектр, найширший комплекс прав і свобод особи, їх різноманітні види. У вузькому значенні розуміються тільки ті права, що не надаються, а лише охороняються і гарантуються державою, діють незалежно від їх конституційно-правового закріплення і державних кордонів. Це рівність усіх людей перед законом, право на життя і тілесну недоторканість, повага людської гідності, свобода від довільного, свобода віри і совісті, тощо. Тому, сучасна молодь повинна переконатися, яке важливе значення має сумлінне ставлення до своїх прав і обов'язків.

Диспут «Знання й повага прав людини – шлях до взаєморозуміння»

Ведуча. Підсумовуючи усе вище сказане, зазначу, що потрібно привчати нашу свідомість до єдності життя. Адже саме звідси повинно народитися відчуття великої відповідальності за кожную думку, слово і дію.

Ведуча. На сьогодні Україна, як правова держава, є учасницею міжнародних договорів і угод, спрямованих на досягнення її повного добробуту.

Як конкретно договори та угоди захищають права та інтереси людини? Що таке універсальний договір? Які договори можуть встановлювати додаткові гарантії реалізації прав

людини? Де закріплені права національних меншин? На ці та інші питання надасть консультацію наш гість, юрист Центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді В'ячеслав Галайбіда.

Коментар юриста ЦСССМ

У свій час знаменитий юрист Стародавнього Риму Ульпіан висловив чудову думку: «Знання права заслуговує найбільшої поваги». І він був правий. Адже, правова наука точна і не допускає помилок.

Завдання 2.

👉 Які гілки влади існують в Україні? (судова, виконавча, законодавча)

👉 Суспільно-небезпечний вчинок? (злочин)

👉 Навмисні дії, що грубо порушують громадський порядок і виражають неповагу до суспільства (хуліганство)

👉 Вина, протиправна дія (проступок)

👉 З якого віку настає кримінальна відповідальність? (16 років)

👉 Як вирішується питання, коли призовник ухиляється від призову? (термін військової служби для нього продовжується на строк ухилення від призову)

👉 Найпоширеніший вид адміністративного стягнення (штарф)

👉 Конституційний принцип, за яким особа, яка підозрюється у скоєнні злочину, вважається невинною до того часу, поки її вину не буде доведено. (презумпція невинності)

Ведуча. Давайте разом обговоримо дві (можливі) життєві ситуації.

○ Чи вірите ви, що в давнину у слов'ян був такий звичай: вороги разом варять і їдять кашу, укладаючи мирну угоду, бо без цього вона вважалася недійсною.

○ Злодії, видавивши шибки у вікні, забралися до приватного будинку. Один чомусь присів на ліжко. Що тут почалось! Спрацювала незвичайна система сигналізації. На горищі, біля димаря, заревіла потужна сирена, яка використовується цивільною обороною. У кімнаті, а також на дворі закалатали дзвони (прилаштовані з охоронної сигналізації). Нерви крадіїв не витримали... тільки миготіння їх п'ят і

побачили сусіди, які приспіли на незвичайний шум. Чому господар будинку приєднав ліжко до потужної сигналізації?

Ведуча. Вам, сучасній молоді недостатньо просто знати свої юридичні права і обов'язки, необхідно постійно переконаватися, що правові норми, які є державним регулятором суспільних відносин, є непорушними, що їх слід поважати і виконувати, адже їх дотримується переважна більшість населення, очолена кращими представниками суспільства – політичною елітою.

А держава, зі свого боку, мусить впевнити молоде покоління у тому, що в недалекому майбутньому саме на нього покладатиметься завдання розбудови правової держави і прищепити молоді усвідомлення того, що саме від неї залежить майбутня доля нашої країни.

Добре дбати про свою країну може лише людина, яка цю країну щиро любить, яка є патріотом своєї Батьківщини, свого народу. Працювати задля зміцнення політичної та економічної системи своєї держави, розвитку її соціально-побутової та освітньо-культурної сфер, збереження екологічної рівноваги в країні може лише така людина, яка має честь і совість, яка вміє поставити інтереси інших людей понад власними користолюбним інтересам.

А ви, молоде покоління – це та сила, яка в змозі здійснити перетворення на краще і забезпечити більш справедливе майбутнє.

Запам'ятайте магічну формулу:

У мене є права.

Держава мені їх гарантує.

Я знаю свої права.

Я вмію ними користуватися.

Зміст

Передмова.....	3
Ярмолинецька центральна районна бібліотека.....	5
Кам'янець-Подільська центральна районна бібліотека.....	11
Старокостянтинівська центральна районна бібліотека.....	16
Хмельницька центральна районна бібліотека.....	21
Кам'янець-Подільська міська центральна бібліотека.....	23
Нетішинська міська центральна бібліотека.....	30

Додатки

Правознавча вікторина (брейн-ринг правознавців).....	35
Правова вікторина "Знавці правознавства".....	38
Турнір правознавців "Знаємо та реалізуємо свої права".....	40
Сценарій турніру правознавців "Право. Закон. Мораль".....	46
Тематичний вечір "Молоді про їх права".....	54

Для нотаток

Інформаційне видання

Бібліотека і правова освіта: час нових підходів

*(за результатами обласного огляду-конкурсу
бібліотек на кращу організацію роботи
з правової освіти населення)*

Відповідальна за випуск:

Синиця Н.М.

Укладач:

Шейчук В.В.

Рецензент:

Маковська В.В.

Комп'ютерне опрацювання та редагування:

Марчак Т.Ф.

Підписано до друку 25.11.2014 р. Формат 30×42/2.

Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.

Друк різнографією. Наклад 100 прим.

Віддруковано з готового оригінал-макета ФОП Заколотним М.І.
м. Хмельницький, вул. Соборна, 55. Тел. (0382)777-717
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3770 від 28.01.2010